

SEEKERS

Bible Study Series

Published By:
World Literature Publications
New Delhi

© Copyright 2001 by World Literature Publications

First Printing in Nagaland, 2005 A.D.,
1,000 Copies

Cover Design : K.K. Varam

Copies can be had from:
The Voice of Truth
96 LIC Colony, Sujatha Nagar Post,
Pendurthi, Visakhapatnam-531173
Andhra Pradesh
Phone No. 0891-2763006

INTRODUCTION

If you want to know what the Bible teaches, there is no substitute for personal Bible Study. First, read your Bible. Second, choose a Bible Course that can help you to learn what it teaches in a systematic way. Even then, be sure that the lessons you study are based solely on the teaching of the Bible, that they are clear and understandable.

About 2 years ago while visiting in the Philippines I came across a Bible Course that had been taken from the Internet. The brethren there were using the course, and on going through it I found it to be scriptural and easy to read. It covered the essential things that one would need to know to become a Christian and a member of the Lord's church, and it was brief - not stretched out over dozens of lessons. I therefore decided that we should add it to our other Bible courses here in India.

Rather than to print it in separate sheets, we have put the 8-lesson course together and printed it in book form. The 2 pages of test questions for each of the lessons have been arranged so that you can study the lessons, answer the questions, and then tear out the test pages and send them for grading. This will leave the book itself intact for further study.

If you have questions or would like to take another course, please let us know. May God bless you as you proceed with your study and, at the same time, we would encourage you to invite your friends to take this course as well.

J.C. Choate
New Delhi
Oct 22, 2005

Küümüze Küchienyiri,

Hi Lotsechü nori Bible course kūsosiewa. Lesson tüze ave azhü zhüwie taji ma zhünyo thsüto nü chie luo. Lesson ave vü küüna lasi tükkehve. Lessons tüze ave rüle nü kürüle lasi mpa hi vü küze luo. Hi nü h no taji no mülie Certificate thi küte tsünave. No furi vü luove küchü tsüluo course hama küchie naküsa kenü. Vüwa nü no kütsia tsüna.

Mrs. LOTSECHÜ

96, L.I.C. Colony, Sujathanagar (PO)
Pendurthi, Visakhapatnam - 531173
Andhra Pradesh

PHAHKÜVERI

Bible Küchie Losori

Küchie Küsü

BIBLE WA

Bible lasi hama mowa küthse vünüh jive lo? Jüma thuoüji küvezhu lasipha küsü; anyi 40 nüh atsotho küpapa vünüh mavi 1600 vinü kürhüzhu sa. (1500 B.C. vünüh küwa 100 A.D. küju.) Kürhünyiri tü mari mpa zanyo küthsü kümüshe vi taji nyiri küthsü nta mürhü. Mari vü Sakü –wuowa nüh sake taji azhü kütsüri rhüluo üta küüza rügi nüh rhü.

“Kü p a k e n ü n y u n ü setsaküthsü zhülewa tü nyiri müshe vünüh müru thitü Sakü-wuowa vünüh küru zhülewa küphrahteri tü kümütse Rüzhe nüh kete nü küphra. (Pitor Künyiwa 1:21).

Rühle küpa vünüh hiri, vü kü-zanga;

“Zhütsazhü ave tü sakü-wuowa vünüh sazhlukuru khehwie, thi jümatü küzhütsa kūsosie kenü, müküle kūsari sosie naküsa kenü, khazih kümüri sakümüsho naküsa kenü, thi kümüsho vünüh rho naküsa kenüh küütho kütsa kenü, jütathuoüji anyi thawa nüh Saküüwuowa kütsüküna tse nüh

jura taji küüro kümühie kūsüküsünga satü küsatseri sara nave” (2 Timothi 3; 16,17).

Azhü hari anyiri nüh rhüsawienga, Saküüwuowa kükhra zhühle vünüh rhükeküsa khewie. Bible vü mpa nüh nyiri müviji mükümühie küzhütsa küüngu küthsü sa, Küpakenünyunü Bible vü mpa nüh müviji mükümühie tükheve, Saküüwuowa nüh hiri vü azhü kükho kütsü thuoüji hiri mpa nüh zhünyo kūsünga mükhaphrüra. Saküüwuowa khonyo Mosa nüh Esraelri vü küza küsa.

“Hinüh nori vü azhükütsü nyiehvü mütsephera nyutü jüla nüh soumüvizhura, vüwa no Saküüwuowa nüh mozhüwa tsü save nü jüma sawiena” (Kürhüle 4:2).

Bible mowa vi küza save nü jüma khemta müthsü ji mümühie, hiri Saküüwuowa kümüshe müthsüra, nyutü Ma külo müsatera. Saküüwuowa thuoüji thari nüh Ma kümüzeve nüh jümar

amülia tsüve thi ma kümüshe küsa vü tsüve.

“Hi vü Vüwa, Vüwa ta küsari ave rügi kajipe lovü mütu khehra, thitü thari nüh rügi vü peküvewa e Pa külo save nüh jümari nüh tunave” (Mathi 7:21)

Saküüwuowa tü khiemawa lo?

Nosü hala azhiah vü Saküüwuowa taküsa khielo ta peve: künangüwa thuoüji nori nüh khiemawa Saküüwuowa sie jüle tselo? Mavi 2000 teküwa vü apostel Paul tü ma Athen nyuji vü kuru tsotho vü, azhü hama küna sa. Anyuji watü “tsorheri khurüh küvengu” (Küürori 17:16). – Jü rülo vü paul tü Jisu zhüku küza tse (lesson künyiwa vüngurana). Thitü kūsosie zhü hama makeri nüh zhüku kürüthe kūsü künake Jükenüh jüla kürho nyiri nüh Paul vü zhüku Jümari gha küza üta küna.

“Athen nyiri nori tü anale vi kümühieri taküsa hinüh zanyo ave vünüh thsüra; kúpakenühnyunü hinüh tse kari kuru vü nori nüh kükhurüperi ngura, thi kükhurü vü hakümüjienga ngu, “Müküthsü

Saküüwuowa kenü,” ta rhü save. Nori nüh müküthsüwa kükhurü ta saküsawa mazhünyo hi nüh nori vü küza nave. Saküüwuowa azhiah, thi zanyo ma vü küperi ave küsawa tü thajuwu thi azhiah vü Vüwa sakümü kenü anyira kenü küsa Kükhurüperi vü ma nü mpeh. Jümpamükünyu ma tü zanyo müma nüh kürholi thi rütho kūsah

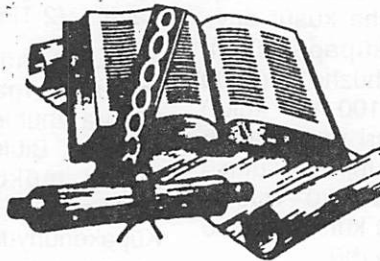
thi zanyo ave vi nyiri ave vü t s ü k ü v e k e n ü .
(Küürori 17; 22-25).

Bible vü k ü p e h Saküüwuowa thuoüji hiri mpa küsa Vüwa nü,

nutü hozake vü kūsünga nü; Ma thuoüji azhiah rügi ave zhie Saküüwuowa azhiah hala hiri nüh nguküve ave thi rügi thajuwu avenga küsawa Saküüwuowa wiethuo. Zhütsa phrate nta thuoüji rüleh apovü lasipha hala nüh küza küsawa Bible vünüh Küngurari nüh zhütsawa wiethuo.

“Tükhu nüh Saküüwuowa nüh thajuwuri thi azhiah sa. (Keriekitho 1:1).

Keriekitho lasi küüşho apovü hiri küngura Saküüwuowa künyiküche küpeh nyura. Hiri Saküüwuowa Rüzhe zhüku küchie mpa künyu (Keriekitho 1:2), thitü

hiringa kúchie, "Hiri kúthse vúnüh anyi sa nra" (Keriekitho 1:26)

Azhútsa thuoúji Vúwa kúche kúpeh ngura, apawa, azhúwa (Jisu Zhútsazhú Kúrúthewa vúnüh), thi kúmútse Rúzhe. Hamari kúche tú kúsú O Esrael kúnaluo: a Vúwa hiri Sakúúwuowa a Vúwa tú kúsú (Pulakeshúzho 6:4).

2:11) Bible vúnüh hiri vú kúúza ngá Sakúúwuowa thuoúji nyiri kúmújie nu. Hiri nú asa thi azúh kúpe alie vúnüh nguve. (esietseri júlovú rhove), thitú "Sakúúwuowa nú arezhe" (Johan 4:24)

Hiri kúsawa Sakúúwuowa nüh hiri kúpapa kútsuo kúkuo vúnüh satsú. Hiri kúsawa nüh ma kúthsetsa vúnüh hiri sa save únú nyunüh ave múthsú jura hiri sa zúh vúnú asatsa hama kúrho kúju, thitú a kúrho thi Ma kúmúshe hiri thsú múhieve – kúpakenúnyunú hamari tú Bible vúnüh hiri vú kúünguthuo kenüh.

Bible nú mowa íó?

Bible kúúsho kúpapa sa save. ZHÚTSAZHÚ KÚRÚWIWA thi ZHÚTSAZHÚ KÚRÚTHEWA ha kúnyi nüh kúsou kúsa zhie kújitsawa. Zhútsazhú kúrówiwa vú lasiphari 39 thi zhútsazhú kúróthewa vú lasiphari 27, kúsaji 66 pehve.

Zhútsazhú kúrówiwa lasiphari thuoúji 1500 B.C. nüh

400 B.C. kúmújie kúsa vú nüh rhú thi júse kúúsou kúji múzú sa save. Apokhu ajiewa Mosa nüh kúrhú lasipha múnga-awuleh ta jive. Ave zhie nüh apowa thuoúji Keriekitho, júla azhíh hama kúsa thi apokhu vú mavi 2000 anyiwa rhotekúru zhúku, azhíh vevú ajuh pro teru taji kúrhóli ave kúpoka thitú nyi túze kúúlole.

Ajuh ji tekúru se vúnga nyiri tú Sakúúwuowa sie kúpróúo; thínú Ma nüh nyikúsú kúraaka sa, Abraham, zhúnyo kúsú kenüh. Ma kúthso-kúzhiri (júmari Esrael akuohata tewa), mari Sakúúwuowa kúúmúze tsa nyiri sa, Sakúúwuowa nüh Ma kúmútse wulehwa Mosa vúnüh mari vú tsú. Thi júma rúgi nüh mari kúróka kuoh kúsú sa taji akuoh júmari vúnüh Jisu wuo azhíh hala ru.

Jisu mpa nüh eh kúkhíemuori ame ru thuo tsú, júúta sataji eh kúkhíemuó nokújara kúmúhie sa.

Keriekitho lasipha wa tú khetem taji Sakúúwuowa nyiri tú Ejiptri azhíh vú rhotewa. Tseshukúwa vúnüh hiri kúngura Esraelri atúkha sa. Sakúúwuowa nüh Mosa kúza mari siezhukúru nta. Júse Sakúúwuowa nüh mari vú Ma wuleh wa tsú thi Ma nüh mokúmújie vúnüh Ma kúkhúrhú ngúve nüh awulehwa kúza (Leviri, Kúmwumra, thi kúúzale wuleh).

Júse mavi nyiekúsú asevú Zhútsazhú kúrówiwa

Türakünyi lasiphari (Joshua nüh küwa Esther) Esraelri akuoh zhüku rhüke save. Job, küriehiri, Zanyoküthsüzhü, Sosiekütsüwa thi Solomon azah hamari "Zanyoküthsüzhü" kürhüzhü ti jive. Mari tü ma kürhori vü kürie zah, müke saküütsa thi küthsüzhü küphrahte hamari ngura.

Asekhehwa türatürü lasiphari thuoüji setsaküthsüri nüh rhüsa ve. Mari mavi nyienyie rho kürü vü azhüku vi sosie kürü sa.

Zhütsazhü kürüthewa vü thuoüji hiri kürho ve Jisu eh kükhiemuori kürhesawa mpa no nü tse. Ma azhieh vü ru kürho thuoüji lasiphari nüh künyipuo sa. Mathi, Mark, Luk / thi Johan. Lasipha hamari thuoüji Ma müküwuosa küsü vünüh küwuo, Ma kūsosie, hiri kükhiemuori kenüh krus vünüh küsü thi Ma küsü vünüh rhosheleteküwa zhüku rhü save.

Küürori lasi nüh anyiri vü zhülekümühiewa küüzate sa – jüla / Jisu nüh hiri kükhiemuovünüh külöle thuo. Noküja-a tü zhilethuo ölo: Jüse vünga Saküüwuowa nüh külöle kümüri aveh kümühu vü thsekhe, kütötüri satsa, ave venyie vü Alüwa Jisu wiethuo.

Romri nüh küwa Juda küju khristanyu küsa wuleh küza save, Hiri mokümüjie Saküüwuowa khurüh thi Ma zhu küro pehla taji Khrista künyiwa kürule vü sie mütuna lo thi azhieh hama sekhe vü nyirave ma mpa ma küüro rügi nü ashieh sakhena ta küsa zhünga küza save.

Küthsükütsülasithuoüji setsaküthsüzhü; jüla hiri vü küzatoke küsa Saküüwuowa nüh kütötü Ma tsatori ave amülia tsükkeh na, hiri hama wa mütu wienave ta küsa eh türi vü pehve.

Zhütsazhü kürüthewa lasiphari ave A.D. 40 thi A.D. 100 zhie nüh rhü save.

Küchie I küünari

Aper rütso küveri vü küthselehri rüle nü thseluo.

1. Bible thuoüji lasipha _____ küpapa vinüh vizhu kürhü anyi _____ kümüjie rhü B.C. _____ vünüh küwa A.D. _____ küju.
2. Kümütha Saküüwuowa nyiri tü Ma nüth küza taji _____ nüth sie künga ru.
3. Saküüwuowa nüth Zhütsazhü ave _____ kütsü khehwie.
4. Bible vü mowa sosie tsü save nüth jüma küthsü senüh hiri Saküüwuowa _____ mühieue.
5. Saküüwuowa küsü mpa wie Ma nüth _____ thi jüla kürhori ave sa.
6. Atükhu vünüh Saküüwuowa nüth _____ thi _____ satsü.
7. Jü küche vü küsü saküpeh thuoüji _____ , _____ thi _____ .
8. Zhütsazhü kürüwiwa vü lasiphari _____ thi Zhütsazhü kürüthewa vü _____ pehve.
9. Apokhu lasipha müngari thuoüji _____ lasi ta jive thi jümari _____ nüth rhü.
10. Saküüwuowa nüth zhünyo küütsa küsü kenü nyiküsü rüka manyo _____ Ma küthsoküzü _____ akuoh ta jive. Akuoh jüma vünüh azhih _____ wuoru.
11. Zhütsazhü kürüwiwa türakünyi lasiphari (Joshua nüth küwa Esther) küju _____ akuoh zhüku mavi nyieküsü kenüh rhüke şave.
12. Zhütsazhü kürüthewa thuoüji _____ vü mpa eh kürhori ave no tse Ma nüth hiri ru _____ eh _____ vünüh.

Zhütsa nytü kürie ta küsa mark saluo

1. _____ Bible kürhüri mari Saküüwuowa nyieh vünüh nyunü mari mpa kümüshera rügi nüh rhükhe.
2. _____ Saküüwuowa nüh luove müthse, nyiküsü nüh ma zhüwa tü ma mpa ma külo vünüh khaphrü wienga.
3. _____ Thari nüh apawa kümüshe save nü Ma nü jüma love.
4. _____ Hiri nyieza kúsüküsünga khurüh nutü ma küüro sa mühieve.
5. _____ Zhih rügi kúsawa Saküüwuowa thuoüji zanyo kúsünga müvi ketünga azhü münyie.
6. _____ Saküüwuowa thuoüji Arüzhe, asa thi azü nyu.
7. _____ Zhütsazhü kürüwiwa vü azhüku, riekezah thi setsaküthsü zhüri küpapa tüve.
8. _____ Zhütsazhü kürüthewa nü Jisu zhüku, lasipha ave A.D. 40 thi 100 azhie nüh rhü.
9. _____ Romri nüh Juda küju thuoüji Khristanyuri müke küza save.
10. _____ Zhütsazhü kürüthewa vü zhüku lasipha thuoüji küthsükütsü lasipha ta jive.
11. _____ Saküüwuowa thuoüji Ma küümüzeri thi Ma zhü küünari vü amülia tsüve.
12. _____ Bible vünüh kúsosie zhüri khemta müthsü ji mükümühie thi Saküüwuowa külo kúsara thi Ma küüro küsa küvitse müsa ji mümühie.

BIBLE WÁ

- Ø Bible vü Saküüwuowa kümüshe, nyiri kürho, küölöle lehkhují, kükhiemuori luove kükho, thi kütsotüri loküzhe zhükuri ngura nave.
- Ø Jüma küsosie thuoüji müthamü, jüma kütsokrüri pherü save, jümari zhüku thuoüji küzhütsawa, thi jüma küürathuorari thuoüji mükhaphrülera.
- Ø Zanyo müshe nü jüma chieluo, jümanüh külöle na ta müshe luo, thi jüma vi kümütse küüro sa.
- Ø Jüma nüñ no leh küwie vü küjo kütsüra pehve, kütsaküzhu no küükrara, thi no lokürünga luove sa kürüzih rave.
- Ø Jüma zetseri zhihtsorhe küsü, kümütse zetseri akütsü küsü, küzhukütseri-a küüte vüh küsü, Riesanyiri-a anyusouwa thi khristanyura küzhüthuo küsü wiethuo.
- Ø Hala rügi kajipe sa vethuo, thi nyisouzü mükhie khesamüve. Jüma zhie Khrista Jisu nüñ loso küji tsawa wiethuo, eh kümühieri küthse vünüh ma sarie shu küru, thi Saküüwuowa nyo küthola küsa jüma nüñ aseke.
- Ø Jüma kümüshewa saküjura, aluove kükhetera, thi ajih leh küüjo.
- Ø Jüma kükhuo sa nü chiewhuoluo, müchie nüñ chieluo.
- Ø Jüma thuoüji amüshe künyirhe rawa, asietse sa küümühiewa, thi külozhe rachu küsü.
- Ø Jüma nosü no hala kürho vü tsüve, ashih küsavünga jüma sahzu kütsana, thi jüma küsoukürho kenüh pewhuowiena.
- Ø Jüma ma mpa ma mütsotü thuoüji mükümühie tsatsanga wiethuo, küro pewhuo külari amülia kütsüzhü, thi kümütse lomüküzheri ave ji no müsükümü pe vü thsemünave. †

PHAHKÜVERI

Bible Küchie Losori

Küchie Künyi

JISU -

JHOVA SAKÜÜWUOWA ATSA

“Lasi halovü rhü müküsa Ma sehnyiri atü vünüh Jisu nüh kүүkrükükra kүүro kўpapa hozake sa. Thitü hamari rhüküsa thuoüji Jisu tü Mesaya ta küsa nori nüh tsotü, thi nori kütsoü Ma vü küpeh vünüh nori akürhowa nguna, ti santi küsa kenüh rhüküsawie” (Johan 20:30. 31).

Keriekitho lasi, Bible lasi apokhuwa vü Saküüwuowa nüh nyimpa (Adam) sakhu thi nyimza (Eve) sa Ma mpa ma tso kühse vünüh sa taji azhieh vü küjuküta aphahri kūsü Eden lo thse. Saküüwuowa nüh awuleh satsü thitü masü nüh fekuomü. Saküüwuowa wuleh kuzorie thuoüji kükhiemuo ta jive. Hiringa Adam thi Eve üta khiemuo müthuo. “Kükhiemuo kümülie thuoüji aküsü” (Romri 6:23).

Aküsü hama asatsa sü kümükümüjie nyu (asatsa vünüh arüzhe kўpa tekūwa); aküsü hama thuoüji Saküüwuowa vünüh kūsoukürho sa kўpakümü küzave. Thesalonia künyiwa 1:7-9 vünüh kühthüra –Vüwa Jisu thuoüji.

“thi Vüwa Jisu nüh ma rügi zhüle kükhrari thajuwu vünüh kütsaküru vü nori münomüna kütseri tü hiri sie rüzih nave. Saküüwuowa kulekümüri thi Vüwa Jisu Zhühthe kümühiewa müküünari thuoüji anyihzhu küju vünüh kүүmünomüna nave. Kūsoukürho kükriea kümünomüna vünüh mari külörü ngu nave. Vüwa tü vünüh thi ma kühtholahthovü kükhra vünüh mari tü sakūpam nave.”

Kūsoukürho siazha thama küsa kenüh hiri tü Saküüwuowa müthsü ji mümühie thi mota sa nü zhülekümühie zhü müküna ji mümühie lo müthsü ji mümühie. Bible vünüh Saküüwuowa küjo kütsa mota sa nü mükülöle ji

Jüse vü Saküüwuowa nüh Abraham kürüka vü thi ma küshüküra vünüh anyi küütsa Ma mpa ma kümüshe sana ta azhü tsü.

“no tsü vünüh azhieh vü akuoh ave kütsia nguna” (Keriekitho 26:4 thi 26:14).

mümühie lo hiri vü küza. Anyi ma kükhiemuo vünüh mürhesale ji mükümühie Saküüwuowa nüh kümüshewa apokhu Eden phahri vünüh ngura. Jüma tsotho vü anyiwa tü khiemuo kümü akükrü küpeh phrahte. Ma nüh ma rhesa nta küsa zhünga tsü (Keriekitho 3:15).

Atsü hama akuoh ve vü kütsü thuoüji Jisu (Galatiari 3:16).

Zhütsazhü kürüwiwa vü phrahteke küsa Abraham (Esrael; akuoh) küshüküra vünüh azhieh vü runata küphrahte thuoüji Jisu wiethuo. Zhütsazhü kürüthewa vü thuoüji Jisu nüh alosa sa.

Jisu nü kūsü mpa

Jisu küwuo mavi 2000 kümüjie tewathuo. Ma thuoüji anyiri zhie nü h kūsoukürho rhoküpewa, Ma anyiri kürho nga sa thi Jihova nga sa ti sanü ru. Hama thsü kho mühieie thitü Zhütsazhü vünüh küza save.

“Tükhu vünüh zhüwa tü pelawiethuo, thi zhüwa tü Saküüwuowa sietse wiethuo, thi zhüwa tü Saküüwuowa wiethuo.”(Johan 1:1).

“Thi Zhüwa tü satsa je taji nyiri azavü rho, kümüze thi küzhütsa pro. Hiri nü h Ma kümühie ngu, kümühie jüma tü manüh Pawa vünüh kümüzetsawa Tsa ta küsa ngura.” (Johan 1:14).

Asazüh wuovü thuoüji Jisu tü Abraham küshukürari. Thitü Ma thuoüji Saküüwuowa wuovü nga alü ni sa. Saküüwuowa (aZhüwa) tü anyi za vü hiri kümüjie ru rho.

“K ü p a k e n ü n y u n ü Khrista vü Saküüwuowa kürho ave satsa khem ta rhoju peh küve kenü” (Kolosiri 2:9).

Jisu thuoüji anyi kürho kūsü thi Saküüwuowa zahpa nga kūsü wiethuo.

Thi halia, no vo lo vünüh atsa nyiempari kūsü mo nü wuo nave, thi no ma nyo Jisu ji nave.”(Luk 1:31).

“Thinü Maria nü h zhülewa vü,” Khielanüh hakümüjie sara nave lo, küpakenünyunü hi tü nyiempari müjiethsü nü ti küza. Thinü rügi zhülewa nü h ma vü, “Kümütse Sietsewa nü h no vü ru nave, thi Saküüwuowa kükhra no vü peh nave, thi wuo naküsa kümütse tsawa tü Saküüwuowa Tsa taji nave.” (Luk 1:34,35).

Thitü Jisu thuoüji küsuokhuo nü anyiri thi küsuokhuo nü Saküüwuowa ta nyu. Ma nü h mampa ma zhüku küphrahte, anyi Tsawa” anyiri vü nikürho kenüh jükümüjie phrahte. Thi kūsü kerü nü Ma mpa ma küji “Saküüwuowa aTsa” Saküüwuowa vü peküve kenüh. Bible vü “atsawa” ta küji Küngura thuoüji ma tü azahpa to küpe amüke vünüh kütsa. Jükenü ma thuoüji anyiri wuovü nga wiethuo thi Saküüwuowa nga wiethuo. Anyiri azhieh vü moküthse vünüh kürho leh lo ma nü h rho kütsa.

“Khrista vünüh pehküve luovewa nori azhie vü

peh luo; Ma tü Saküüwuowa sie küsü wiethuo, thitü Saküüwuowa sie zarike sa nta wurie müchieke. Thitü ma mpa ma Sakürütso nü siepe kümüjie nyiri atso vünüh wuo. Thi nyiri kürho vünüh kungu kenü ma tü ma mpa ma sakürünyie nü aküsü vü nga mümawie, jümpa mükünyu khieluothso rügi vünüh küsü nga müma wiethuo nü sa” (Filipiri 2:5-8)

Jisu thuoüji küpehwhuowa

Rülo küsü Jisu nü h Judari vü küüza, “Hi thuoüji Abraham atü vünüh peh thuo” (Johan 8:58). Abraham tü Jisu anyiri vünüh müjie wuo kuru mavi 2000 atü vünüh rho la thuo. Jisu thuoüji jüma atü tsatsa vünüh tse la thuo. Ma nü h azhüwa rüka “Hi” ti küsa zhünyo thuoüji Ma nü küpehwhuowa. Jisu azhieh vü aPawa nü h küze (Johan 5:23). Ma thajuwu vünüh turu (Johan 6:38), thi Ma jüvü sheletekuo (Johan 13:3). Jisu nü h ma mpa ma küza kümütse tsü küsa Ma thuoüji Saküüwuowa sie zarike (Johan 5:17, 18). Jüma kenüh Judari nü h ma zothe nta müngu tewa.

Jisu thuoüji küülolewa

Jisu zhünyo thuoüji “küülolewa” Ma zah Maria vü manyo Jisu ta ji üta küza (Luk 1:31). Mokenyi? Mathi 1:21 vü rhüküsa “Küpakenünyunü ma nü h ma nyiri kükhiemuo vünüh külole tsü naküve kenü.

Hama kenü ma tü rügi kajipe jam taji azhieh vü ru. Thitü ma küno vü ma tü anyiri khem ta ngu. Jisu Saküüwuowa Tsa ma kükhiemuori külole nta kuru zhüku küza. Jüma azhütsa ti küüthsü do na küsa aküngo küürori athsoshi sa kütsa. (Ioso hama apovü nü h chielehü luo).

Jisu nü h nyi küsü mavi 38 leh mütsera nü h küpehwa sa kümühie tsü.(Johan 5:5-9). Manüh anyi 5,000 alohse münga thi anga kütazü künyi nü h mari vo sa.(Johan 6:9-14). Ma nyi küsü notha küju nü küwuo saküüngule. (Johan 9:1-7). Ma Lazar sükümü se vünüh sa küsüra le. (Johan 11:38-44). Thi hamari ma nü h küüro kungo küsa wuori. Hakümüjie aküngo küüro sa kuru kümütsepha vü rhüke sa kheve. “ma nü h thsoshi küsa

küngu vünüh nyiri hozake ma nyo tsotü.” (Johan 2:23).

“Jütiküsavü anyi riakhuo küji küsü ma se nyitewa, küpakenünyunü mari tü ma nüh künari nyia vü thsoshi küsari küngu kenü” (Johan 6:2).

“Rabi, no tü Saküüwuowa vünüh kuru kūsosieri küsü ta küsa hiri tü thsüve, küpekenünyunü Saküüwuowa nüh ma siemükütse nü nyi küsüwienga thsoshi hamari müsara,” (Johan 3:2).

Jisu nüh Lazar sü kümü vünüh sa kүүsürale vü, Judari nyi hozake nüh ma tsotü, thitü lehvükjiri thuoüji ma münongü nüh sa thi ma zothe nti müshetewa. (Johan 12:9-11), Jüma mari nüh satsawiethuo. Azhih kūsate vünüh Saküüwuowa kümüshe thuoüji azhih vevü kükhiemuori kenüh Jisu nüh khieluotheso rügi nüh küsü nü kükhiemuori rhesa nave ta küsa wiethuo. Eh müthori ma nüh vüküsü ma küjukütawa wiethuo, küpakenünyunü ma thuoüji kükhiemuori münyieluo. Thitü Saküüwuowa nüh aküsü vünüh

ma sakürholethuo. Azhü hama pentekost rülo vü Pitor nüh nyiri vü zhülekümühie küphrahte apokhu sa.

“Esrael nyiri, azhü hari künaluo: nori mpa nga thsüvethuonü, Jisu Nazaret nyiri sawie taji nori azhie vünüh Saküüwuowa tü ma vünüh küngo thsoshi thi küngoküuro sa taji rügivü kükhrari nori vü sa kütsathuo. Jisu hamatü, Saküüwuowa nüh kütü vünüh thsü thi müshe kütuo nü teküru kümüjie nori nüh mare taji kükhiemuori ke vü thse nü khieluotheso rügi vünüh ma zeke thi fethemü.” (Küürori 2:22,23).

“Jisu hamatü Saküüwuowa nüh sakürholewa thi hiri ave nga jüma povüri kheh” (Küürori 2:32).

“Jükenüh Jisu hama nori nüh zekekümüwatü Vüwa nga thi Khrista nga ti küsa nori Esraelri ave thsüto luo” (Küürori 2:36).

Jisu tü kükhiemuori zih nyiri nüh zekekümü sa hama rügi nüh ma kümütse züh li nü kükhiemuori rhesa. Mo kümüjie sanü hiri kükhiemuori vünüh noküjara pehna lo ta küsa losori hama se küchie künyi wa vünüh nona. †

Küchie 2 Künari

Apa rütso küveri kümüşo vünüh rüle nü thseluo.

1. Anyi powa thuoüji _____, Nyimzavüh pokhuwa thuoüji _____. Saküüwuowa nüh masü _____ aphahri vü sa.
2. Saküüwuowa wuleh küzorie thuoüji _____, thitü hama sa küükato lera küsü ru le.
3. Hiri müru ji mümühie _____ Saküüwuowa vü thi mokümüjie zhüle kümühiewa _____ thsüna lo.
4. Azhü "Saküüwuowa Tsa", tü Jisu küzave, _____ azhü, "anyiwa Tsa", ta küsa Ma _____ küza ve.
5. 'Jisu' ma zhünyo "_____".
6. Jisu nüh küthsüra, ma thuoüji Saküüwuowa Tsa _____ vünüh thi Ma _____ vünüh thsüra.
7. Jisu nüh nyi küsü sakürhole manyo _____ küsü vünüh.
8. Lehvüküjiri Jisu zothe ngü küpakenünyunü mari _____ mavü nyiteküwa kenüh.
9. Saküüwuowa nüh _____ vünüh Jisu sakürhole. Khinyi ma thuoüji _____ thi _____.
10. Kümütse _____ Jisu nüh küthü hiri _____ kenüh.
11. Kūsoukürho siazha, müngu nüh sana küsa kenüh Saküüwuowa vü _____ thi zhülekümühiewa _____ thsüluo.
12. Saküüwuowa kümüşe thuoüji nyiri _____ ma kükhiemuo _____ pahri vünüh ngu khu.

Zhütsa nutü kürie ta küsa mark saluo.

1. _____ Kükhiemuo amülia thuoüji aküsü, Saküüwuowa vünüh sa küpakümü.
2. _____ Jisu thuoüji Zhütsazhü kürüthewa losowa.
3. _____ Jisu thuoüji kūsoukürho kenüh nyu.
4. _____ Jisu tü suokhuo Saküüwuowa thi suokhuo anyi.
5. _____ Jisu thuoüji Maria vünüh wuo ru.
6. _____ Jisu tü Apawa sie zarike.
7. _____ Jisu nüh küsükeri anyi 5,000 alohse munga thi anga künyi nüh avo sa.
8. _____ Jisu thuoüji kükhiemuo münyie.
9. _____ Jisu küzeke vü azhieh nyiri ma kükhiemuo vünüh rhesa tsüna küsa Saküüwuowa kümüshe.
10. _____ Jisu nüh müzekewienga nyiri tü mari küülolera pehve.
11. _____ Khrista nüh aküngo thsoshiri küsa vü ma tü Jihova Saküüwuowa Tsa ta küsa tsotü.
12. _____ Rülo küsü Jisu nüh Judari vü küüza, "Abraham atü vünüh, Hi pehve.

PHAHKÜVERI

Bible Küchie Losori

Küchie Küche

KÜKHIEMUO KÜÜRATHUO KÜKHO

Nonüh zanyo müküleh ta thsükümüwa tü nonüh samü ülo? Bible vünüh kүүza müküleh küsa ave kükhiemuo khe. Küphrahte, kükhiemuo ma zhünyo Sakүүwuowa nüh awuleh kütsü hiri nüh müvingü thuoüji awuleh sa küsa hama hiri mümüzhethuo, nyutü awuleh sa küsa münyiethuo.

“Thari nüh khiemuo tse ve ünüh ma thuoüji Sakүүwuowa khonyo zokhuo ve, küpakenünyunü kükhiemuo tü khonyo küzokhuowa küsakenü. (Johan powa 3:4).

Azhü küpa lehü, Bible nüh küsosie müküleh küsa hamari kürüwhu. Kürüwhu hama mükünyitsa vü chiekemüthuo. (Korinthia

powa 6:9,10), jümari rügi kajipe ma zhiri müsa ra. Paul nüh küphrahte: Rūwhukütsari nga mürüwhule tümü luo” (Efesari 4:28). Kürüwhu thuoüji müküleh, mükütüküzü hiri nüh rüwhu thuoüji Sakүүwuowa khonyo zokhuo müthuo – hiri khiemuo müthuo.

Küzhütsa kükulenga kükhiemuo, Bible thuoüji zhütsam. Zhütsazhü kürüthewa vü lasipha küsü kükhiemuo loso küphrahte ra thuoüji Romri. Jüla anyiri tü küzhütsa müküthsü sa, hama vünüh khaphrületewa thi küzhütsawa kulem (Romri 1:18-20). Jüse vü rüleh wuori vünüh, Sakүүwuowa thi ma zhüwa tü mota kulemü lo ngura nave.

“Küpakenünyunü mari nüh Saküüwuowa thsüwieke-tünga ma müsiake nyutü kümüna vi ma mütsü thi mari nüh zanyo kümüshewa tü mameh münyie nüh samü thi mari kümüshewa tü saküzomüthuo. Mari tü zanyo kütshüri ta müshe ve, thitü mari tü zhemüthuo. Thi Saküüwuowa küttholathovü müküprikürawa vi nü nyiri nyutü amüwa nyutü asa nyutü azhieh vü rüvü nü kütse küprikürari müzhimüthuo. Jükenü Saküüwuowa nüh mari vi luove kümüngu mükümütse vü thsemüthuo, jütisa nü mari mpa mari azhie vü mari satsa müküürüpa müküzükrü vü thsemüthuo. Küpakenünyunü mari nüh Saküüwuowa kühzütsawa vi aküriewa samüthuo, thi Saküüjewa mükhurü nüh saküjeküsari khurü, thi jümari povü satekütse kenü, thitü ma thuoüji küsuokürho müsiakeji mükümühiewa wiethuo : Amen.” (Romri 1:21-25).

Saküüwuowa nüh nyiri ave kühzütsawa kühthsü ngüve. Jüma kenüh Bible tü

hiri vü tsü. Thitü hiri jüma kule thuoüji, Ma nüh hiri tü küzeri küüsamünave. Ma nüh hiri

müküleh küüju vü thsemüthuo (mükühzütsa zanyori) thi küsuokürho küpoka küju nga samünathuo, (Korinthiari künyiwa 4:3,4). Ma nüh hiri vi kürie küsosieri kevü thse nü kümüramünathuo. Nyiri hozake pokamüthuo, küpakenünyunü mari kühzütsawa mükümüze nüh

sakümü kenü. (Thesaloniar
künyiwa 2:10).

Alüvü azhünyori ave
kenüh, no tü küzhütsawa
kümüze thuo ülo?

Anyiri ave khiemuo

khemüthuo

Saküüwuowa nüh
azhünyo küütsa küpeh kenüh
Abraham kürüka vü thi ma
küshukürari kürüka, azhih vü
anyiri küriekhuo künyi sashu
teru. Abraham atsari (mari
Judari ta ji) thi Judakünuri
(azhih vü akuoh küpapa küperi
ave) Romri lasi vünüh apostel
Paul nüh küphrate Judari thi
Judakünuringa müküleh küsa
vünüh khiemuo khemüthuo.
Judakünuri nüh küzhütsawa
kulem thi tsorhe khurüh tewa,
Judari vü Saküüwuowa
kümütse khonyo tsü, thitü mari
jüma müvi nüh samü. Anyirave
(Judari thi Judakünuri)
khiemuo müthuo.

“Küpakenünyunü
zhütsazhü kenüh: “Nyi küsü
nga münyitsathuo, küsü nga
nyuwiethuo;” (Romri 3:10).

“Küpakenünyunü nyiri
ave khiemuo khehmüthuo thi
Saküüwuowa kümühie müju
nüh sakümüthuo kenüh”
(Romri 3:23).

No kükhiemuo
samüthuo? No tü jüüta-
wiethuo. Kümütsepha alüvü
rhü küsa kümüjie hiri nyi
küsüsünga kükhiemuowa raka
khehmüthuo.

Thitü no ngo mühieve,
“Kükhiemuo mo mowa peh lo?
Azhütsa phrahte nta thuoüji
lekhuji küpapa vünüh
kükhiemuo tü save. Wuori
vünüh ngu mühieve Romri
1:29-32; Korinthiari powa 5:11,
thi 6:9,10; Galatiari 5:19-21;
Efesari 4:26-32; Timothi
künyiwa 3:1-5; thi küthokütsü
21:8, kükhu vü kükhiemuo
zhünyo wuori küzaküji rhü
save.

Asazüh kükhiemuori

Hama khonyo mükünyu
vünüh asazüh kümüngu sa
teküwa. Nyivühnyipa muo-
muoküsa. Müsarüla küsa,
nyimza-nyimza, nyimpa-

nyimpa küsa kümütse lasipha vü künyurüsuokümü, thi küzale (vüvühvüpa küsale), zhukümüshe, amüthoküsa hakümüjie küsari. Saküüwuowa nüh ma nyiri tü mütsemütha nü küürho ngüve.

“Jüütanyu nü Saküüwuowa no küjiwa nüh kümütse kümüjie nori kürho ave vü mütse luu. Kúpakenünyunü Zhütsazhü nüh, “Hi nüh kümütse kümüjie nori nga mütse luu,”(Pitor powa 1:15,16)

“ E füri, hi nüh nori vü azhih hala anyitheri thi küzehri kümüjie vünüh khuove! Nori tü asatsa müküüzhikera kümüngu vü vimüthsetümü, jümari tü tsotho ave vü sietse siesaluo kütsewie. '(Pitor powa 2:11).

Amüke vünüh kükhiemuo pehve, hakümüjie küsari, kükuoti, no küüma, küütsokürüh, kürhieza, rüküshu, kümürhü, arhüküsa, kümüna mükütsüngü nyutü nomüküjangü. Hamari amizhi nüh tsokrü ve, jüma kheteluo üta hiri vü küza.

“Jükenü küümüzeri, azhü hamari phra hiri tsü küsa kenü hiri satsa thi sietse s a k ü m ü n e h k ü m ü r i phrühmüluo, thi Saküüwuowa kükrü vünüh sakümütsejumü luu.” (Korinthiari künyiwa 7:1)

Hiri mükülehwa müsatumüluo üta küsa zhümpa nunü, hiri küsalehwa thi kümühiewa nga müsa ji mümühie.

“Nyi kúsüküsü nga zanyo kümühie küsaleh tü müsa nüh sa thuoüji ma tü müküleh sa nü khiemuo müthuo. (Jems 4:17).

Kükhiemuo mülia

Hiri kükhiemuo küsa lehwuo vü rüka thuoüji , mowa sa sati lo? Hiri Saküüwuowa sie kumpamwu küsa tü kümiemünathuo. Adam thi Eve nyiri kürho khuwa, ma sü nü kükhiemuo sakümü vü Saküüwuowa thi ma zhieri külozhewa kümiem keriekitho 3). Zhütsazhü kürüwiwa setsaküthsü Isaya nüh Esraelri mari khiemuo müsü shemüthuo ta küza.

“Halia, Jihova ake sa kùmulumü nü anyiri mükülolerathuo ta nyu, nyutü ma khüna rüpomü taji nyuri ajikhi mükünakerathuo ta nyu; Thitü nori mpa nori mükülehma nüh Saküüwuowa sie porie müthuo thi nori kükhiemuowa nüh ma tso whietem taji ma nori jikhi müzathuo.”(Isaya 59:1,2).

Saküüwuowa tü mütsemü. Ma nüh kükhiemuori sie kümüpamüwu müsa ra. Jüüta nyunü, Manüh kükhiemuori siazha tsüwie na.

“Kükhiemuo kümülia thuoüji aküsü” (Romri 6:23)

Hiri tü mota sanathuo lo, mükütüküzü mükülehma sa nü kükhiemuo vünüh sümüthuo ji? Hiri tü kümiemünathuo. Rülo küsü runa save Vüwa Jisu kuru rülo vü thuoüji.

“Vüwa Jisu nüh ma rügizhüle kükhrari thajuwa vünüh kütsaküru vü nori münomüna kütseri tü hirisie rüzih nave. Saküüwuowa kulekümüri thi Vüwa Jisu Zhühthe kümühiewa

müküünari thuoüji anyihzhu küju vünüh kümünomüna nave. Küsüokürho kükria kümünomüna vünüh mari külorü ngunave, Vüwa tü vünüh thi ma küttholathovü kükhra vünüh mari tü saküpamü nave” (Thesoloniari künyiwa 1:7-9).

Hiri ve khiemuo khehmüthuo. Hirave nga Saküüwuowa sie kümüpamüwu küsa vünüh krieakheh müthuo. Hirave nga küsü mpa whuo küpeh khewiethuo, rüzheleh wuovü nga sümüthuo – küsüokürho Saküüwuowa vünüh sa küpamüthuo thi ma kümühie kütsia vünüh. Hiri siazha mülia müthuo, küpakenünyunü hiri kükhiemuo kenüh. Hiri tü küsüokürho kümünomüna müsa ngü tsatsawie thitü e keri nüh kütuo ke sa müthuo.

Thitü Saküüwuowa kümütse kümüthajuwa, hiri mükülehma sakümüwa kenüh küsüokürho Ma vünüh vi müja ngü. Ma tü mütse thi müthaju kümükenüh kükhiemuo-wa siazha mütsü ji mümühie. Ma

nüh kükhiemuo vünüh kүүлole
ra kümühie lekhuji müshe tsü.
Ma nüh Jisu eh müthori sa thi
eh khuori vü tü.

“Thitü hiri müküleleh
küsa kenüh ma müsamüna, hiri
kümüsü kenüh ma femü,
küfejuwa ma lüvü tsü taji hiri
sakümühie tsü. Thi ma küfe
thsoporinüh hiri sa kümühie
tsü. Ma ma sietsewa küsü vü
kühse tü kenüh thi no karie
teküwari nga chieke kütsü
kenüh, thinü ma anyi
kükhiemuori hozake vütü thi
kriea kümüri nga kenüh azhü
phra tsü”(Isaya 53:5,12).

“Mükülehküsari” thi
“kümüsüküsari” hama ma sü
khürü “kükhiemuo” khehwie.

Ah, Kükhiemuo
kümülia thuoüji aküsü, thitü
Saküüwuowa nüh küte thuoüji
Khrista Jisu hiri Vüwa vünüh
küsuokürho.” (Romri 6:23). Jisu
nga Saküüwuowa sie zarike
küsa Paul nüh Romri 3:26 vü rhü
küsa müshewa thuoüji thsürana.
Saküüwuowa tü künyitsa nga thi
sakümüşo kütsüwa nga
wiethuo, ma nüh Jisu kütsotü
küpehri sakümüşo tsüve.
Thessoloniari künyiwa 1:7-9 vü
chie noluo. No Saküüwuowa
thsü velo? No zhülekümühiewa
küna velo? Nyu thuoüji no nü
khinyi nga kükhiemuo vü peh taji
kriea kümüvü pehwieve.
Küruwa lesson vünüh no mo wa
sa thuoüji Jisu nüh külele nave
nüh küza tsüna.

Küchie 3 küünari

Ape rütso küveri kümüsho vünüh lüle taji thseluo.

1. Saküüwuowa nüh zhü kütsüri müküünangüri thuoüji _____.
2. Saküüwuowa künyitsawa vi anyiri vü sie kümüzhiluo sa Küpakenünyunü _____.
3. Nyi küsü nüh külöle na küsa kenüh matü _____ kümüze müngu ji mümühie.
4. Azhiv vü riekhuo künyiri thuoüji _____ thi _____.
5. Nyivüh nyipa muomuo küsa, nyimza nyimza, nyimpa nyimpa küsa thi zhukümüshe vünüh kükhiemuo thuoüji _____.
6. Kükuoti, kümürhüluo vünüh kükhiemuori thuoüji _____.
7. Ma _____ thsüve, thi jüma müsa, jüma kükhiemuo.
8. Kükhiemuo amülia thuoüji _____ Saküüwuowa nüh küte thuoüji, _____.
9. Jisu rügizhüle kükhrari sie nü rügi vünüh kütu ru vü, ma mütho sanave thari nü ma _____ Saküüwuowa thi thari _____ müküna nüh küsari.
10. Saküüwuowa nüh _____ vü eh kükhiemuori kenüh kümünomüna küüsa.
11. Saküüwuowa thuoüji _____ kükhiemuori kümünomüna tsü wienave, thitü Ma nga hiri _____ hiri kükhiemuo vünüh külöle tsü nta e kerinüh aleh küjo tsü.
12. Jisu nga _____ küsa kenüh hiri Paul nüh Romri 3:26 vünüh rhü küsa thsüra, Saküüwuowa tsü Jisu _____ küpehri.

Zhütsa nutü kürie ta küsa mark saluo.

1. _____ kürüwhu thuoüji kükhiemuo.
2. _____ künyitsa kükuleri kükhiemuo.
3. _____ Saküüwuowa nü nyiri müküleh sa nü notha
süjum ta thi Kūsuokürho kükriea tsümü.
4. _____ Nyi hozake thitü ave nü nyu kükhiemuo küsa.
5. _____ Kükhiemuo küsa vünüh hiri Saküüwuowa vü
kümpamüwu küsa mükütsaküna.
6. _____ Saküüwuowa tü mütse kümükenüh kükhiemuori
sie kümpamüwu müsa.
7. _____ Nyiri ave kūsuokürho kümünomüna vü pehthuo
ta müshe ve.
8. _____ Saküüwuowa nü nyirave kūsuokürho
kümünomüna vü küpeh nguve.
9. _____ Saküüwuowa nü kükhiemuori siazha mütsü.
10. _____ Judakünyuri zhütsawa kulemü thi mari tsorhe
khuhrü tewa.

PHAHKÜVERI

Bible Küchie Losori

Küchie müzü

KÜKHIEMUO VÜNÜH KÜÜLOLE

Hiri ave khiemuo khehmüthuo (Romri 3:23). Thi hiri ve nga kūsüleh tsa Wiethuo. (Romri 6:23). Thitü Saküüwuowa nüh küte thuoüji Khrista Jisu hiri Vüwa vünüh küsuokürhowa tsü. Saküüwuowa tü akuoh vevü nyi kūsüsü no kүүmүze pro tsawieve. “Kүpakenүyunү Saküüwuowa nüh nyiri ave küülole kenü ma kүүmүzewa күthsү kүngүmүthuo” (Tita 2:11). Saküüwuowa nüh hiri kūsheh tsatsa vünüh ma mpa hiri kүүmүze nü atsotho kүүmүhie tsü taji küülole nga күtsathuo, hiri nüh kükhiemuo sashe taji ma sie küproluo küru vünga. “Thitü hiri nüh khiemuo nü күtse vү Khrista nüh hiri kenüh sү nü Saküüwuowa nüh hiri vү ma kүүmүze күtsa.” (Romri 5:8). Mokүүmүjie sa nü

hiri kükhiemuo vünüh Saküüwuowa nüh hiri külole lo? Ma nüh hiri küülole thuoüji Jisu nüh eh kükhiemuori kükrü küpe aza nü thuotsü. Hiri ave kükhiemuo sakүүmү kenüh kūsü nüh kūsü amүthoh müvү türa, Thawa kükhiemuo münyie lo ma mpa nüh hiri kükhiemuo siazhawa күvү türawie. “Jisu tü kükhiemuo müsa, thi nyi kūsüwienga күriezhү ma po vünüh shukүru мүkүнara wie.” (Pitor powa 2:22). Jүkenüh Ma nüh eh müthori күvүtüra күjukүtawa wie.

Hiri күlolena күsakenüh Saküüwuowa nüh asүte күkhuo thuoüji күmүtse züh күsahthuo “Azüh мүкүүthү tüla nokүjara күpehwanyu.” (Ebriri 9:22).

(Noküja zhünyo thuoüji "kükhiemuo nojakütsü). Jisu tü kükhiemuo münyewienga mükünongüri nüñ Ma re nü khieluothso vü zeke. Ma khieloti kümünomüna müküphratera tsü. Ma küsü se vü rienyiri nyi küsü nüñ avi vi nü ma münyuo shü ünü azü thi ajuh li shuru (Johan 19:34). Azü hama tü eh kükhiemuori kenüh (Ebri 9:12). Azü hama nü eh kükhiemuori ave phrüh kümütsera (Küthsükütsü 1:15). Zanyo küsünga nüñ hiri sa mükümütsera nutü eh kükhiemuori vi müja ra thitü Jisu azü mpa.

Mükütüküzü Jisu zü nüñ hiri phrüh mükümütse tüla, hiri Saküüwuowa vünüh sa kúpamü taji kümünomüna vü thsemüla nathuo. (Thessaloniar i künywa 1:9).

Jisu krus rügi küzeke vü küsü rüzhe nyiri vü kúpewa aPawa vünüh saküpa tewa (Ibri 2:9). Saküpateküwa vü Ma lorü küluo taji kriezu teru thi zie nü, "Hi Saküüwuowa, Hi Saküüwuowa, mosa nü No Hi jamüthuo lo? (Mathi 27:46).

Hiri kükhiemuo vünüh siazha nguna küsa Jisu mpa nü kükümüze küzake küzalehü thi küküngu thi jüse nga Ma züh vi jümari ave phrüh ja lehünave lo? Thitü azhü zarike vünüh küna lehü nave, " No kükhiemuori tü mota sajara lo thi küsuokürhowa mota ngura lo?

Küülöle nyiwa mütho

Küülöle hama Saküüwuowa nokükümüze kenüh ru tü thi anyiri ave kenüh, anyiri amütho wuovünga küsaleh pehve. Nyuthuoüji ma mowa satse nü müno nüñ anyiri ave küülölera sana nü.

Jisu tü nyi küsü kükhiemuori ave kenüh sü-kükhiemuori ave azhih anyie kürhori ve kenüh (Johan powa 1:2) thitü anyirave mükülöle ra, küpekenünyunü anyiri hozake nüñ Saküüwuowa küte küviwa nyu. Küülöle ngunaküsa kenüh, Avüwa nüñ mowa khuo lo, jümari müsa ji mümühie, jümari hama kükhu vü küghaluo sa save.

Apokhuwa, hiri mütsoṭu
thuoṭji mūmhie, thi
Sakūūwuowa petsakūve
kūtsotū. "Kūtsotū mūkūvi nū nyi
kūsūnga Sakūūwuowa kūlo
mūsara, kūpakenūnyunū thari
nūh Sakūūwuowa vū ru nave
nūh jūmari thuoṭji
Sakūūwuowa tū pehve thi ma
kūphahri thuoṭji suoṭe satsūve
ta kūsa kūtsotū mūpeh ūji
mūmūhie " (Ibiri 11:6)

Jūsenga Jisu tū Ma Tsa
ta kūsa hiri mütsoṭu ji mūmūhie,
hiri kūkhiemuo vūnūh kūlole
nakūsa kenūh Ma nūh Jisu
kūze.

"Nori thuoṭji nori
kūkhiemuo vūnūh sū nati hi nūh
nori kūzamūthuo, kūpake-
nūnyunū hi tū ma ta kūsa
mütsoṭu thuoṭji nori
kūkhiemuori kenū sūwie nave."
(Johān 8:24).

Kūnyiwa thuoṭji hiri
kūkhiemuo vūnūh luove
kūkhaphrū, Jisu nūh kūzadoke
kūtsū, hiri luove mūkūkhaphrū
kūju nū, mari kūmūjie sūwie
nave, (Luk 13:3).

Luovekūkhaphrū"
mazhūnyo mowa lo? Azhūnyo
hama hozake kūpapa pehve,
kūphrahtekhuwa thuoṭji
kūkhiemuo nū mowa lo mūthsū
ji mūmūhie (kūchie 3 nono).

Jūse kūkhiemuo tū
mowa lo hiri mūthsū ji
mūmūhie; jūma nūh hiri
Sakūūwuowa vūnūh sa kūpa
tsū mūmūti. Thi kūsuokūrho
kūmūnomūna pevū thse
mūmūti. Kūkhiemuo kūmūtse
Jisu vūnga kūmūnomūna tsū
nū kūsahthuo; eh kūkhiemuori
kenū Ma zūh kūūthū.

Hamari kūnyitsa
azhūnyo, hamari mūshewa ji
hiri mokūmūjie sa nū kūnyitsari
sa kūmūnomūna lo lorūthe.
Kūlorū jūma thuoṭji aluove
kūkhaphrū nyu, thitū jūma
kūmūshera rūgi nūh
luovekūkhaphrūra viru
mūhieve.

"Kūpakenūnyunū Vūwa
kūmūshe vūnūh lokūrū thuoṭji
luove khaphrūra nū kūlole vū
wa nū lokūrū mūngura, thi
azhūh vū lokūrūwa thuoṭji

aküsü ngunguti.” (Korinthiari künnyiwa 7:10).

Hiri kükhiemuo sakümü kümüsho vünüh lorü thuoüji, ekümüsheri thi eh kūrōri nga khaphrū runa. Johan nūh Jisu runa kūsa lehkhujī kūche tsū, nyiri vū kūza “Luove kükhaphrūwa avi peh luo” (Luk 3:8). Azhūtsa thuoüji eh kūrōri khaphrū nū mūrō thuoüji mūmūhie.

“Nyiri zanyomükūthsū vū thuoüji Sakūūwuowa nūh ngu tū mükūngu kūmūjie nothoriamūtūthuo, thitū khinyi thuoüji nyiri azhie ave vū luove kükhaphrū zhūtsūvethuo. Kūpakenūnyunū ma nūh Nyi kūsū rūka kūsawa nūh kūnyitsa vünüh azhīhwa ashi sa nakūsa kenū rūlo kūsū kūche samūthuo; thi nyi kūsū sū taji nū sakūrhole vünüh nyiri vū kuzato mūthuo”(“Kūrōri 17:30,31)

“Kūpakenūnyunū Sakūūwuowa nūh nyiri ave kūlōle kenū ma kūmūzewa kūthsūkūngumūthuo. Jūmatū kūmūze nūh kūrō rūleh

kūmūsūri thi azhīh vū kūmūnguri jamū nū kūkheke, tsiemūzho, thi khuke kūmūhie vūnūh azhīh halarho ūta hiri kūsosie wiethuo.”(Tita 2:11,12).

Hiri mükütüküzū eh kūrōri khaphrū rhona ta thuoüji (eh kūmūsheri sana kūsa mūtho nūh Sakūūwuowa kūmūshe kūsaleh), jūūta thuoüji hiri anyiri atū vū Jisu thuoüji Sakūūwuowa Tsa phrahte tsūrana. (Mathi 10:32,33; Kūrōri 8:37; Timothi powa 6:12). Kūtsotū thi kūphrahzhu hama kūkhu nūh ngurana.

“Kūpakenūnyunū no nū no po vūnūh Jisu thuoüji hiri Vūwa ta phrahzhu thi no luove vūnūh Sakūūwuowa nūh ma sakūrhole ta kūsa tsotū thuoüji no tū kūlōle nave. Kūpakenūnyunū nyiri thuoüji luove vūnūh tsotū nū mūshora ve, thi ma po vūnūh phrahzhu nū kūlōlera ve.”(Romri 10:9,10)

Azhū sehkhewa nyi kūsū nūh ma kükhiemuori vi jamluo nta thuoüji mari nokūjaa pehna kūsa kenūh baptaiz sana. Mark 16:16 vūnūh kūza

kütsotü thi baptism masü kürüwiena Jisu nüh küza.

“Nyi kūsükūsünga tsotümü taji nü baptaiz sathuoüji küülolewa nguranave; thitü nyi kūsükūsünga mükütsotüwa thuoüji müshemüsü-münave.”

hozake külole. Zhülekümühie küsuoküru khu thuoüji; Pentekost rülo vü Jisu rügi vü tekükuo se nyiri vü vi küüsüle sa. (Küürori 1:9-11), thi apostelri vü Kümütse Rüzhe kuru se nüh küüsü sa. (Küürori 2:1-4).

Küülole ngu nta küsa thuoüji ma kütsotü be thi baptaiz küsa se nüh külole ra na. Hama ma zhünyo kūsü nutü küpa kūsü ta nyu; künyi kürü nga müvi ji mümühie, kükhiemuori müjie phrüh küja atü-a.

Zhütsazhü kürüthewa küürori lasi vü zhülekümühie küüsü vünüh thi küüza vünüh azhih vü kükhiemuoro nyiri

Pitor nüh kūsosie vü mari nüh Jisu zekemü ti küza (Saküüwuowa aTsa), thi mari zia taji mokümüjie noküjaa sara nalo ti küna. (Küürori 2:37, 38)

“Thinü Pitor nüh mari vü, “Nori luove khaphrü nü nori kükhiemuoro nojanaküsa kenü nori nyi kūsüsü nga Jisu Khrista nyo vünüh baptaiz sa luoro. Jütathuoüji nori kümütse Sietse

kütsia ngu nave.”(Küürori 2:38).

“Jüütisataji ma zhüküviri tü baptaiz sa nü jürülovü nü kürholi anyie küche mari azhie vü turu.(Küürori 2:41).

Anyi hamari Pitor nü Jisu thuoüji Khrista, Ma thuoüji Saküüwuowa aTsa ta küsosie vünüh thsü teru. Mari azhütsathuo ta küthsü vü mari mowa müsaji mümühie lo ta küsa künangü. Pitor nü mari vü nori kükhiemuo noja naküsa kenüh no luoveri khaphrü nü baptaiz saluo ta küza.

Jüma rülo vü küüzari nosü nga zarike. Thari külole ngüve nü kükhiemuo noküja penaküsa kenüh luove khaphrü nü baptaiz müsakheji mümühie.

Jüma ajuh nü phrüh mükümütse ra. Jisu nü hiri kükhiemuo Ma mpa ma züh nü phrüh jaa ra nave. (Küthsükütsü 1:5). Ma nü jümari phrüh kümütse tsü nave, hiri baptaiz küsa vünüh (Küürori 22:16).

Jümaru müküsaküju mosa ma tü müsa nü whuoeph lo? Küchie 5 vünüh küüna jümari küza kümütse tsü nave. Thitü azhü jümari müjie kütsü atüa no nga ma nü azhü kütsüri lozhe nü vinave lo?

“Hama tü baptism thsoshi, jüma nü khinyi nori külole sa vethuo. Jümatü satsamükümütse phrühküja nyu, thitü amüshe kümühie vünüh Saküüwuowa vü zhühthuo küsa. Jümatü Jisu Khrista kürhole vünüh no külole ve,” (Pitor powa 3:21).

No nga Zhütsazhü müzhe nü baptaiz sathuo ülo?

Münathetü azhü hama nori vü atsa kürüni ajuh kükoke üti küza müve. Anyiri hozake atsa kürüni pehküve vünüh ajuh vi taji kükoke sa sati thitü kükoke zhütsazhü vü baptaism awuleh sa müsa. Baptism küsa mütho nüh ajuh vi kükoke thuoüji century küchewa senüh sate thi jüma wuleh thuoüji anyiri müke, mari kümüshe vü mpa nüh küsawie. (Mathi 15:9). Ajuh alovü tekona küsa mütho nüh ajuh vi nü kükoke khuwa anyo Novatian 250 A.D. mari vünüh küsate sa.

Hiri nüh küünawa thuoüji, No Khrista nü azhü kütsüwa rügi nüh baptism sathuo ülo? Hiri Zhütsazhü kürüthewa vünüh küchie küngura kümüjie nonga awulehwa vünüh baptism) ajuh vüthuo ülo? (Romri 6:3,4)

No azhünyo kümüsho vünüh ajuh vüthuo ülo? Anyi hozake ajuh lovü tethse nü küüvü anale pehkheve thitü mari kütethse zhünyo müküleleh vünüh vü vüti. Anyi wuori nüh küphrate, ajuh küvü hama alia vü anyiri küüngu kenüh thitü alovü thuoüji noküümüze athsopo. Anale hamari thuoüji mari ajuhvü ve küpakenünyunü mari külöle müthuo. Hakümüjie küsosieri thuoüji Jisu Khrista thi apostleri nüh azhü kütsüwa sie küsaluori (Mark 16:15; Kükürori 2:38; Galatiari 3:27).

Mükütüküzü no mowa müsho lo santa thuoüji thi zhütsazhü müzhe nü sana ta thuoüji, hiri lozhe taji no kükükra sana, hiri küsara küju. Hiri küpehpe no nü rhüküze mühieue.

Küchie 4 küünari

Ape rütso küveri kümüşo vünüh rüle nü thseluo.

1. Jisu _____ müsa.
2. Jisu ma _____ küthü eh kükhiemuori kenüh, jüma künyutüla _____ müpehra.
3. Rieniwa nü h ma münyuo küshü vü _____ thi _____ shu ru.
4. Jisu _____ rüzhe nü h müteno nyirave kenüh.
5. Külöle naküsa kenüh Saküüwuowa thi Jisu Ma _____ mükütsotü nü, hiri _____ vü thse müna thi hiri _____ küsuokürho.
6. Saküüwuowa _____ vünüh kükhiemuo zhie vü nü hiri sa küpa tsüthuo.
7. Saküüwuowa nü anyirive _____ azhü tsüthuo, nyuthuoöji, hiri _____ thse münathuo.
8. Luovekükhaphrü zhünyo _____ kületsuora thi azhihwa _____ (Tita 2:11,12)
9. Pitor nü h _____ rülo nyiri vü küza. _____ thi _____ sa üta mari _____ kenüh.
10. Khrista _____ nü h eh kükhiemuori phrühja, hiri ajuküvü _____ vü.

Zhütsa nutü kürie ta küsa athsoshi saluo.

1. _____ Akuoh wuori vü Saküüwuowa nüh noküümüze münyie nüh samü.
2. _____ Eh kükhiemuori Jisu nüh thuo kümütse tsü.
3. _____ Jisu nüh eh kükhiemuori ave ma zü nüh phrüh kümütse tsü.
4. _____ Jisu khieluthso rügi küpeh vü apawa vünüh saküpa tewa.
5. _____ Nyiri avenga külole wienave ma mpa mo mowa satsewienga.
6. _____ Luove kükhaphrü zhünyo thuoüji eh kükhiemori kenüh lokürü, thi eh kürhori mükhaphrü ketünga nü azhü münyie.
7. _____ Jisu thuoüji Saküüwuowa Tsa ta küsa phrahzhu thuoüji küülole leh wuo vü tsezhu tetsethuo.
8. _____ Ajuh küvü vünüh küülole zanyo küsünga müsa ra.
9. _____ Küülole küngura thuoüji tsotü thi ajühkävü se nüh ruve.

PHAHKÜVERI

Bible Küchie Losori

Küchie munga

AJUH VÜNÜH BAPTISM KÜSA

Hiri nyi kūsüwienga kūzhikera mūnyie nūh samū nū kūlole na kūsa mūnyiewiethuo, Sākūūwuowa nū hirive kūlole ngūve (Pitor kūnyiwa 3:9). Hiri nyi kūsüwienga zanyo kūmūhie kūsa vūnūh kūūlolera mūnyie nūh samū, thitū hiri kūkhiemuo nojanakūsa kenūh Sākūūwuowa nūh mowa mūshe tsū save nū jūma sie mūserū ji mūmhie.

Hama ma kūtsotū ngawiethuo, eh kūkhiemuori vūnūh khaphrūle nū Jisu thuoūji Sākūūwuowa Tsa ta kūphrahzhu, thi baptism kūsa vūnūh Khrista sie kūchowu Jisu zūh nūh eh kūkhiemuori phrūhjathuo.

Anale riekhuo avenga akūzhi vūnūh (kūtsotū,

luovekūkhaphrū, Kūphrahzhu) thi hamari nūh azhūleh vūnūh vikhe kūla mūsheve, thitū nale hozake nūh kūlole nakūsa kenūh baptism nū muomuo samūhieve ta kūsa vū pehlana. Küchie hala nūh baptism kūsa vūnūh kūūlolole nguranave ti kūsa zhū kūjo kūtsana, thi mokenyi.

Hiri khinyi thsū kūūmūtsera zhū thuoūji Sākūūwuowa zhū kūūnakera vūnūh kūtsotū saterave. Thitū anyiri tū khiema rūgi vūnūh mari kūkhiemuo sa kūmūtsera nave lo? Anyi wuori nūh kūsosie, nyi kūsū nūh ma Sākūūwuowa kūtsotū kūsa ra rūlo nūh kūlole nave ti ta, nyutū Jisu thuoūji Jihova sie kūsū sa nū Vūwa save ta kūphrahzhu se vūnūh kūlole nave ti ta. Anyi thari lo (ma mpa nūh anyi

kümühieri thi azhüküzhüri salaketünga müshe thi küphrahte mpa nüh zanyo küsünga küsara münyieluo. Bible vünüh mota sosie lo?

Hiri küchie # 4 vünüh küngura kümüjie Pitor nüh anyiri vü mari kükhiemuori nojanaküsa kenüh ajuhvü kheta sosie. Jüma ma zhünyo thuoüji baptism küsa se vünüh küülole küturawie (pokhuwa).

Nyiküsü manyo Saul ta küjiwa zhüku müshe noluo (asevü thuoüji manyo khaphrü nü apostel Paul ta ji). Ma nüh kümühu vü khielo ta kümünomüna tsü. Ma nüh Jerusalem vü kürhori Khristanyuri kümünomüna tsü kümü sevü, ma tü Damaska vü wa kütsoüri vü kümünomüna tsüluo nta tseküwa vü aleh vünüh ma notha küwie küsü nüh ve taji küjumü thi Jisu rügi vünüh ma sie küjile sa. Paul nüh kütshüra ma nüh sa kümünomüna tsü kütsewa Jisu tü Saküüwuowa Tsa tsawiethuo ta küsa kütshüdora (Küürori 9:4-6). Ma tü jüma tsotho nüh külölera thuo ülo?

Saul ma luovekha-phrüle taji rülo küche akütsa küzhu müsawiethuo nü peh (Küürori 9:9). Ma akükhuo mpa sapehwhuo (Küürori 9:11). Hala zanyo jümaro ma nüh sa küpe kenüh ma kükhiemuoro vünüh küülole nguthuo ülo? Nyu, khinyi küju nga ma kükhiemuori ma vü küpeke wieve, Anania ma vü müjie küru küju. Mükütüküzü nyi küsü nüh asa küsa vünüh thi kükhuo küsa vünüh thi mükületh kükhuo vünüh külölera nave üji, Saul nga jüüta küsara leh.

Thitü Anania nüh azhü hama ma vü tsü. "Jükenü no tü mokenü hakümüjie peve lo? Süra nü ajuhvü taji ma nyo ji nü no kükhiemuoro phrüjamü luo ta küza" (Küürori 22:16).

Saul ma kükhiemuori ajuhkävü küsa vü mpa nüh phrüth kümütse ra taji ma küülolewa küüro sa jura.

Jisu nga haküthse vünüh ma asazüh vünüh wuo küruwa sa küju. Atsa kürüniwa ma zah volo moküve vü ma tü jirunaküsa atsotho vive. Thitü

ma wuora thuoüji ma rho tewana küsa kenüh müvi ji mükümühieri tsüve. Küwuo sevü thuoüji ma mo mowa küvileh lo sosievitewa ve.

Saküüwuowa zhü (“atsü” Luk 8:11) nyiküsü luove vü atsü zho thuoüji, jüma thsüna küsa atsotho vi viti. Zhü jüma vinave ünü mota lo müshe na. Ma ajuhvü müthuoüji ma tü wuo kürüthele müthuo. (arüzhe lehwuo vü küwuo). Jisu nü hahü hama Nekodema vü küza. Jisu nü ma vü küüza, “Hinüh no vü küzatoke nave, nyi küsü nü haju vünüh thi Sietse vünüh müküwuo asevü ma tü Saküüwuowa kükaji lovü mütura.” (Johan 3:5)

Baptism hama nü h “wuo kürüthe” rüleh sekhewa. Filipi vü küsüze küwhuo küjiwa müzatsotsoh vü ma nü h Saküüwuowa zhü sosie (Küürori 16:25). Hihatü mota sa nü mükülöle ji mümühie lo ta ma nü h küüna vü, Saul (khinyi thuoüji apostel Paul ta jithuo)) ma zhüri rüle tsü.

“Vüwa Jisu tsotü luo, jütathuoüji no nga thi no zhelori nga ave külöle nave ti küza. Jütisataji masü tü Vüwa zhü vi ma vü thi azhe jüla küperi ave vü küza. Thinü ma nü h jürüza vünüh masü siewa nü masü

küfe thsopori khrütü, thi ma nga thi ma zhelori nga ave küsükeri vünüh ajuh küvü sa Jütisanü ma nü masü sie ma zhe vü wa nü kütsa küzhu küche nü masü tsü, thi ma tü Saküüwuowa kütsoüra kenü ma zhelori ave sie lozhe she.” (Küürori 16:31-34).

Saküüwuowa zhü künakera hama zanyo küjitsatsa müviji mükümühie tsawawiethuo. Kūsizhe küwhuo küjiwa nüh ma zhelori vü paul nü küüza zhü kùna luo üta müchüke. Paul zhütsazhü hama küsuo vü baptism küsa zhüku nga thsenie sala wie nave. Jümanyievünga, baptism hama thuoüji ave zhie nüh külole na küsa apokhuwa müshe save, nutü mari tsotho mükünyu vü ajuhkүvү sa samüve. Küthsüra, mari ve ajuhkүvү se lozhe she "Saküüwuowa kütsotüra" kenü.

Jüse hiri Ethiopiarü küjiwa zhüku no ngüve.

"Thinü Filip tü ma po ka taji zhütsazhüwa phrate nü Jisu zhüku kümühie küza wa. Jütisataji masü tü tsewa ünü pike küpehpe vü ru, thinü Ethiopiarü küjiwa nüh "Halia ajüh hala pevelie, tinü hi baptaiz küsa ekükhe mowa peve lo?" (Küürori 8.35, 36)

Müshe no no mükütüküzü Jisu nüh küsosie zhü kümühie ti nowa thuoüji,

ma nüh baptism vi sosie. Hiri Jisu zhü phrateküwa vü nyi küsünga küpa küsosie zhünyo münyie luo baptaiz küchie nü. Jümatü ma kükhiemuori noküjara nga baptism küsa vünüh "Vüwa povü" küsara peküve kenü.

Hama Bible vü mpa nüh küüza lehü save. Hiri küthsüra thari nüh zhülekümühiewa zhü müküna ngü lo jümarü nü kriea münave. (Thessoloniari künyiwa 1:8) Thitü "Zhülekümühiewa zhü küna" ta küsa zhünyo nü mowa lo? Zhülekümühiewa tü mükütüküzü Khrista nüh khieluothso vünüh hiri kükhiemuori kenüh sü, chowu thi Ma rholeküsüra zhü thuoüji (Korinthiarü powa 15:1-4), hiri mokümüjie jüma zhü küna mühie lo? Hiri jüma küsosie wuleh küsü vünüh küüna save (Romri 6:17,18). Hiri kükhiemuo tü aküsü; thari nüh Khrista Jisu sie ajuh küvü sathuo nüh ave tü Ma küsü sie chowu müthuo; thi hiri "akürho kürüthe" vü süra nü tetsethuo (Romri 6:3-7). Hamatü nyi küsü nüh "zhülekümühiewa

zhü küüna" vünüh ajuhkүvү sara.

Nale riekhuo hozake nüh ajuhkүvү mütho vünüh" ajuhkүkoke" sa sati, thitү anyi jümatү ajuh nüh ma satsa ve küchowu küsaleh. Ethiopia küjiwa zhүku müshe no ma mo күthse vünüh baptaiz sangү teruthuo nüh. Hakүmүjie küsaleh.

"Thitү ma nüh rawugariwa tsie üti küza nü masүkhүrү ajuh lovү tu nü ma baptaiz küüsa. Jütisataji masү ajuh lovү nüh shuru ünү Sakүüwuowa Sietse nüh Filip vitekua nü sietewa. Jütisanү Ethiopia küjiwa tү Filip

mungulethuo thi ma nga lozhewie taji ma lehvү tewa" (Kүürori 8:38, 39)

Jүkenү ajuhkүvү thuoүji thari khrista tsotүve nüh jүmari zhi, mari күkhiemuori kenüh luovekhaphrү, thi Sakүüwuowa Tsa Jisu nyo vünüh phrahzhuluo. Jүma ajuh lovү күtethse vünüh (ajuh nüh ma satsa ave whetekүmү) күkhiemuori nokүjara save. Jүma nüh wuo күrүthele wuleh sekhehwa. Nyi күsүsүnga thari baptaiz mүjie sa nü peve nüh күkhiemuo noja tsү taji күlolena küsa kenüh baptaiz müsä ji mükүmүhie müshe luo. ✝

Küchie 5 Künari

Ape rütso küveri kümüsho vünüh rüle taji thseluo.

1. Baptism thuouji _____
2. Pitor nüh nyiri vü baptaiz sakheta sosie, ma _____ phrūjana küsa kenüh.
3. Saul(Paul) baptaiz küsa vü, ma _____ phrūjara.
4. Saküüwuowa zhū thuouji _____ Nyiri luove vü zhove.
5. Ethiopia küjiwa tū, Jisu zhūku Künakera sevü ma nüh küüna, hi" _____ eh kükhe mowa peve lo?
6. Zhülekümühie (küzüla tsatsa vünüh difinition) tū Jisu eh _____ kenüh sü, Ma _____, thi Ma _____.
7. Luovekühaphrüle (kükhiemuo küsü) thi baptism masü thuouji _____ zhü küsosie.
8. Baptaiz sakümü sevü thuouji, hiri _____ kürho vü kütse leh.
9. Filip thi küjiwa "masü khürü tu nū" thi _____ lovü nū shu teru.
10. Baptism thuouji _____ Küsü, chowu thi Jisu rholeküsüra.

Zhütsa nutü kürie ta küsa thsoshi sake luo.

1. _____ Hiri baptaiz küsa rülo vü eh kükhiemuori Jisu züh phrühja müthuo.
2. _____ Baptism hama küülole kenüh müvi nga azhü münyie.
3. _____ Saul (Paul) Damaska aleh vünüh külöle.
4. _____ Saul (Paul) tü ma kükhuo thi luove kükhaphrü vünüh külöle.
5. _____ “Wuo küürüthele” sekhewa thuoüji baptism küsa.
6. _____ Filipi vü küsizhe küwhuo küjiwa thi ma zhelori mari baptaiz küsa asevu mari küülole küngura kenüh lozheshe.
7. _____ Anyi thari nüh zhülekümühie zhü mükünangü nü jümari nü kriea münave.
8. _____ Ajuh küükoke nga baptism küsa zarike.
9. _____ Bible vü baptism ta küsa thuoüji ajuh lovü kütethse.
10. _____ Ajuh lovü kütethse mütho nüh kükoke küsa khuwa thuoüji Novatian 250 A.D.
11. _____ “Kükoke” thi “küzüke” baptism küthse vünüh küsa hama anyiri awuleh vü münyie wie.
12. _____ Anyiri awuleh vü mpa nüh sa nü Saküüwuowa künazi thuoüji müjuwie.

PHAHKÜVERI

Bible Küchie Losori

Küchie toro

KÜMÜHU WA

Nyi kūsū nūh ma kükhiemuori nojana kūsā kenūh baptaiz sa thuoūji, ma tū phrūhmūthuo, sakūmūtsethūo thi Vūwa Jisu nyo vūnū sa kūmūsho thuo. (Korinthiri powa 6:11). Nyi kūsūkūsū nga mūkūleh sa nū khiemuo mūthuoūji Jisu zūh nūh phrūjara ve (Kūthsūkūtsū 1:6). Ma nga Sakūūwuowa atsa sanathuo kūpakenūnyunū ma nūh tsotū thi zhūlekūmūhiewa zhū kūna kenūh “Khrista Jisu sie kūsū kūsā vūnūh kūtsoṭū vū nori ave tū Sakūūwuowa atsari sakhehmūthuo. Nori nyi kūzake nūh Khrista baptaiz samūthuo nūh Khrista vikevūmūthuo” (Galatiari 3:26,27)

Khristanyu nyi kūsū thuoūji “kūrūho kūrūthe thuo; kūrūwiwa tewathuo, thi halia,

kūrūthewa teruthuo.” (Korinthiari kūnyiwa 5:17). Mūshe luo, Khristanyū kūsū kükhiemuo nūh sū (kūrūwiwa tewathuo); kükhiemuo nyiwa nū kūsū vū thsemūthuo thi wuo kūrūthemūthuo (Johan 3:1-7).

“Hiri tū jūkenūh baptaiz kūsā vūnūh ma sie sūmū nū chowumūthuo, thi jūta kūsā vūnūh Khrista tū Pawa kūkhra vūnūh rhokūsūrale kūmūjie hiri nga akūrūho kūrūthe vūnūh tsera nave.” (Romri 6:4).

Azhū hama kūna kūpewhuowa thuoūji, “thitū mūkūtūkūzū hi khinyi khiemuo thuoūji mowa sana lo? Hi tū baptaiz mūsale thuoūji mūmhiethuo ūlo? Kūlūlewa thuoūji nyi kūsū sūnga kükhiemuo kūsū sūnga luovemūkhaphrū thuoūji

mümhie thi Saküüwuowa түvü müphrahzhu ji mümhie. Ma thuoüji zhütsamü.

Hiri күкhiemuo nojatsü wie nave thi hiri нүһ мүкүлех күса ave vүнүһ sakүмүтse tsү nave”(Johan powa 1:9). Hiri wuovü hiri күсаракүju мүсajimүкүмүһie ave vi taji zanyo vevü Saküüwuowa zhүкүүna vү e күмүһietsari мүthsewieji мүһmie.

“Thitü ma нүһ akүwie vү rhokүve күмүjie hiri тү akүwie vү rhove thuoüji hiri тү күсү нүһ күсү sie mpamүwu vethuo, thi Jisu, ma Tsa azүһ нүһ күкhiemuo ave vүнүһ hiri phrүhmүthuo” (Johan powa 1:7).

Zhү күpawa thuoüji, hiri Jisu azүһ sieкүсарү se (ajuhкүvү) vү, hiri нүһ Saküüwuowa sieкүлozhe күju Ma zүһ нүһ sakүмүтse tsewhuowiethuo, күмүze Ma күныitsa zhүкүүna vүнүһ tsethуo.

Aкүtsia күpalehү thuoüji Vүwa нүһ күлole күмүri күмүһu vү chiekүzhike pewhуo (Kүүrori 2:47).

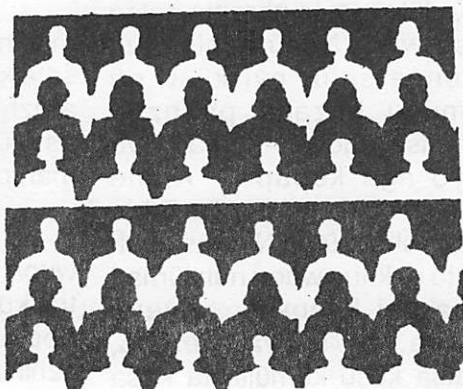
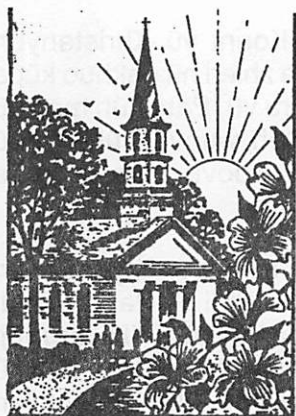
Kүмүһu mowa lo? Jүma thuoüji anyiri akenүһ күса nyu. Bible vүнүһ күphrate jүmatү Khrista asatsa. Jisu күсү vүнүһ rhesakүмүri ma mpa ma zүһ күмүһu ave sүhkhehmүthuo.” (kүүrori 20:28). Jүmatү ma kenүһ ame peshewie taji Ma нүһ avo sa thi күjeve. (Efesari 5:29).

Efesari lasi vүнүһ күмүһu thi Jisu sie күtsarүra күza save. Paul нүһ күrhү Saküüwuowa нүһ “zanyo ave vi majih күкhu vү thsemү нү zanyo ave nyia vү ma нүһ alү күүsamүthuo” (Efesari 1:22.23). Ma нүһ күrhү lehү Jisu thuoüji “Kүмүһu alүwa” thi “asatsa күүlolewa” (Efesari 5:23). Jүse nga Paul нүһ zanyo күpapa vү nga күмүһуwa kenүһ hozake rhү.

“Khrista нүһ күмүһуwa күмүze kenү ma күrһo күtsү күмүjie vүpari nga vүvүhri күмүze luo. Hama тү ajuh vүнүһ күмүһуwa sakүмүтse күмүsevү Khrista нүһ күмүһуwa тү Saküüwuowa vү ma zhү нүһ sakүмүтse күмүjie wiethuo. Ma тү күмүһуwa atүvү күcho,

anyiana, kütsürü nyutü
jükümüjie kümüsü mpe nüh
mütse thi thsopo mpe nüh sa

Hama vi kümüjie
thuoüji küjuküta vünü sa save.
Küpakenünyunü nyiri satsa tü

naküsa kenü.” (Efesari 5:25-27).

Jümari rügi nüh
küthsüra Jisu tü eh
kükiemuori kenüh khieluthso
vünüh küsü mpa künyu; Ma
kümüngu thuoüji hiri
Khristanyuri tü ji thi khruo
müzho küsüra ma müshe. Jüla
nüh ngükürüzih thuoüji,
kümühie küzake küpeleh lo;
Jüla alü küsü thi satsa küsü
(kümühu). Paul nüh Efesari 4:4
vünüh khemta kürhü sa.
“Satsanga küsü wie Sietse nga
küsü wie, nori kütsotü küsü
vünüh küji kümüjie”.

hiri nyi küsü alü küsü peve
thi satsa küsü sa nü peküve
kenüh.

Kümühu küsü vü Jisu
nüh alüwa thuo. Zhütsazhü
kürüthewa vü “Kümühu” hama
zhünyo künyi vünüh vive.
Jüma kütsotüri satsa vünüh vi
küza (hiri Efesari lasi nüh
küngu kümüjie). Thi arülo ave
vü nga hiri mühuwhuokütse
kümüjie Saküüwuowa kümühu
nyiri, “Thessaloniarü kümühu”
kümüjie küsa (Thessaloniarü
powa 1:1). Saküüwuowa nyiri
nyijünyito wa nü kümühu ave
sarave. Thitü kümühu nyi
küsü tü Khrista zhi.

Kümühu kúpapa kúzake peve lo? Bible vünüh kúpbrahte thuoüji kúsü mpa wie. Efesari lasi 4:4 vü müshe luo. Jüla nüh kúpbrahte satsa kúsü wie. Nosü azhie wuo wuonga satü, nyi kúsü nü kümühu hazake phahzhu kümütse ngüve – jümar ave anyo nga kúpapa. Anale hamari riakhuo thuoüji Bible vünüh shu-müru. Nyi kúsü nüh nyutü riakhuo wuori nüh jümar küsa zhi khehwie. Avevü Avüwa nüh alüwa wiethuo, asatsa kúsü kümüjie ta küsa Paul nü rhü;

“Kúpakenünyunü hiri ave tü Sietse kúsü vünüh satsa kúsü vü baptaiz sa, Judari nga nyutü Grikri, nga siepe kúsari nga thi mükünyuri nga Sietse kúsü vünüh zhumüthuo.” (Korinthiari powa 12:13)

Hiri kükhiemuo nojana küsa kenüh.baptaiz küsa vü thi Vüwa nüh hiri vi ma kümühu vü chieküzhike sa. Hiri aro mükümühie nyutü mükülele küüro vi turu mühie ve. Bible vünüh mowa sosie tsü lo jümar müthsüji mümhie. Thi hiri kümüshewa kürü küküküta vü pe thi azhü kúsü sa, kümüshe

kúsü vü thi rülele kúsü vü mpeji mümhie. (Korinthiari powa 1:10).

Korint vü Khristanyuri mari ma zhieri nü riakhuo küpa sate kürü vü, Paul nüh mari vü arüzheleh wuovü nüh nyunü asazüh wuovü mpa ta küsa mari phra.

“Kúpakenünyunü nori wuori nüh, “Hi nü Paul wuovü, thi kúpawa nüh, “Hi thuoüji Apolo wuovü,” ta küsa nori tü azhieh nyiri nyu ülo? (Korinthiari 3:4)

Thari nüh Khrista züh nüh külole thuo ünüh ave nga satsa kúsü wiethuo Ma satsa. Jisu nüh kükhuo thuoüji kürü kúsü sa üta (Johan 17:20,21), thi jüma ave azhütsawiethuo, ta küsa kütstüri ave nüh münguve. Hiri kükünyunü rüzhe thi kúpapa küsa rüzhe satsawa vi mütse; Satsa kúsüwie thi kümühu nga kúsü. Judari thi Judakünyuri wienga (mazhieri vü mükünongüluo) sa ru wienga khinyi thuoüji satsa kúsü vünüh nyijünyito zarike thuo. Rhüke küsa no lena:

“Jükenü nori tü kūsükeri asazüh vünüh Judamükünyuri sa nü aw hukürheri nüh nori tü aw humükürheri ta küji thsü luo, jüma tü akenüh küsa asazühwa. Nori tü jümatsotho vünüh Khrista vünüh kietuo thi Esraelri sie akuoh kūsü nyu, thi zhühthuo taji phrateke kūsavü anyi alieri kūsü sa, thi atüvü kürho külozhe nga münyie thi azhieh hala nori tü Saküüwuowa münyie. Thitü nori kūsükeri kiatuo sheh wieketünga Khrista Jisu nüh sahthuo taji khinyi shehnyi ru Khrista azüh vü pevethuo. Küpekenünyunü ma tü hiri tsathuo kütsüwa, hiri kūsü sakütsüwa, thi müküno luongü hiri azhie vü azhie shothuo kūsawa ma nüh zophietsü.” (Efesari 2:11-14).

Khinyi thuoüji anyiri azhie vevü (künirhe nyutü kümükhuo, akünyi nyutü kümüji, nyimza nyutü nyimpa) kürü kūsü sa nü kümühu vü pemhiethuo (Galatiari 3:27,28) Paul nüh phrate lehü taji kümühu hama tü küzakele ngove lo, alanyiri rülo vünüh küthi saru taji khinyi nüh hiri vü küüthsü kenüh. (Efesari 1:4)

“Pawa nüh küzakele nga nori kümüzeve nüh no luo: Ma kümüze tü ji shehke nü hiri tü Saküüwuowa tsari ta jimüthuo” (Johan powa 3:1)

Hiri hozake ma vü kütsüle lehpeve.

Apokhuwa, kükhie-muori sakümütse kütsü kenüh, kūsara kümühie hiri mpa Sakümütse taji küpele wiethuo. (Johan powa 3:3)

Künyiwa, wuo le kümükenüh, hiri tü rüzheleh wuovü khruo müwaji mümhie. (Pitor powa 2:2)

“Ma vünüh satsa ave whurüke thi torükeve, thi satsa manyo ave kürü küüro vü peh thuoüji küwhurüke ave saküüzho tsü nü satsa ave kümüze vünüh jirave”. (Efesari 4:16)

Mükütüküzü no nüh zhülekümühiewa zhü künatse thuoüji, no tü angükümühieri, nonga kümühu vü turu nikürotse tsawiethuo. Lesson sehke künyi vünüh künazi thi Khristanyuri kürho zhüku ghaluona. †

Küchie 6 Künari

Ape rütso küveri vü thse luu.

1. Khristanyuri ma kükhiemuori _____ vü phrahzhu.
2. Hiri Khrista züh nü _____ küsa vünüh serü ra.
3. Kümühu thuoüji Khrista _____ .
4. Jisu nü h avo sa thi _____ sa küji küje ra.
5. "Kümühu" zhünyo küsükeri nü _____ kütsotüri satsa, thi küsükeri nü _____ kümühu nyiri.
6. "Hiri ave tü _____ küsü vünüh _____ küsü vü baptaiz sa!
7. Khristanyuri thuoüji khemta kürü _____ vünüh thi küürathuo _____ vünüh mpeji mümhie.
8. Khristanyuri küsuomü thuoüji, jüma _____ athsopo.
9. Hiri tü Judamükünyuri küsa üta hiri _____ münyie; hiri _____ münyie nü h rhoru.
10. Hiri mpa hiri _____ müsaji mümhie, khruo _____ thi hiri kümühu vü küüro küsari sa nü hiri _____ zhüküüna ta küsa küthsüto na küsa kenüh.
11. Kümühu kücheteküru thuoüji azhieh vünüh _____ na küsa kenüh.

Zhütsa nyutü kürie ta küsa rhü luo.

1. _____ Kükhiemuo wuori thuoüji Jisu züh nüh samükümütsera.
2. _____ Baptism küsa vünüh Khrista vü pera ve.
3. _____ Khristanyu küsü nüh khiemuomü thuoüji ma tü baptaiz müsälé ji mümhie.
4. _____ Avüwa nüh külöle kümüri vi nü anyi nüh küsa anale vü thse.
5. _____ Kümühu hama alü küsü mpa thi satsa nü khielo ta peve.
6. _____ Jisu sie kümühu küsü mpa küsa kümüjie alü nga küsü wie.
7. _____ Mükünoluongü Judari thi Judamükunyuri azhie vü azhie shothuo kūsawa tü Jisu nüh zophietsü.
8. _____ Nyimza nyimpa akuoh küpapa avenga kümühu lo vü thuoüji küsüwie.
9. _____ Khristanyu nyi küsü kūsara rülo kümühie küjiküsü thi küüro küji küsa ma mütho.

ANALE WUORI ATÜKHU VÜNÜH PEKÜLA

Anyo	Küphahzhuwa	Azhie	Rülo
Roman Catholic	Constantine	Rome	4 th Cent.
Lutheran Church	Martin Luther	Augsburg, Germany	1530
Presbyterian Church	John Calvin	Switzerland	1535
Anglican Church	King Henry VIII	England	1535
Baptist Church	John Smyth	London, England	1607
Methodist Church	John Wesley	London, England	1729
Evangelical Church	Jacob Albright	Pennsylvania, U.S.A.	1803
Morman Church	Jacob Smith, Jr.	New York, U.S.A.	1830
Seventh Day Adventist	Wm. Miller & Ellen G. White	Massachusetts, U.S.A.	1831
New Apostolic Church	Pruess	Hamburg, Germany	1862
Jehovah's Witnesses	Charles Russell	Pennsylvania, U.S.A.	1874
Pentecostal Holiness	Group	South Carolina, U.S.A.	1898
Aglipayan Church	Gregorio Aglipay	Philippines	1902
Iglesia Ni Cristo 1914	Felix Manalo	Manila, Philippines	1914
Assembly of God	Group	Arkansas, U.S.A.	1914
United Church of Christ in the Philippines	Sobrena	Philippines	1948

Jisu nüü küüza: "Rügi vü küpewa e Pa nüü müküzhori thuöüji lojamü nave" (Mathi 15:13)

Küriehi vü kürhü: "Avüwa mpa nü küsa azhe küchie nüü, azhe küpa küsari ave thuöüji mari küüro me müngu ra" (Küriehiri 127:1)

PHAHKÜVERI

Bible Küchie Losori

Küchie türü

KÜZHÜTSA KÜNAZI

Khristanyu
t h u o ü j i
Saküüwuowa
sie nü
lozhewie taji
a t s o t h o
k ü ü t s a
küngura save.
Ma tü baptism
küsa vünüh
Khrista satsa vü ni perüke taji
tsapathoruo küzhi küsü vü
küüro ni sa tetsethoo –
kümühu.

Thari nü
zhülekümühiewa zhü küna
tseve nü ma tü rüzhe kümütse
tsapathoruo sa nü rhotsethoo
Khrista küsü vünüh. Nyijü nyito
müsheküno , hiri nyiküsü
sünga atsotho kürüzih küngu
vü, hiri papa küsa küpe vünga
Saküüwuowa nazi mühieve.

hiri avenga jükümüjie khuso
mühie ve. Jümpa künyu hiri
nü h papa zhe vünüh küna
kümüjie, kürü nga Ma nazi
mühie ve. Hiri azhe vünga kürü
taji athoruo küsü kümüjie
vünüh, Ma nazi mühie ve. Hiri
arülo ave vü thi Deoba azhie
vünga Ma küsieke zah sa thi
kükhuori vi ma tsü mühie ve,
nyi küsünga nü hiri kükhete
münyie. Hiri kükhuo sa thi
azah riahi na küsa kenüh,
kümühu kükhuori nyutü lehvüri
wa taji mükhuo wienga azhü
münyie luo. Hiri azhie
wuowuonga sa tü thi atsotho
khielanga satü Ma nazi na küsa
nyi küsünga kükhe münyie.

Thitü Saküüwuowa nü
arülo küsü kütuo ke save
deobado arülo a powa
(Sunday) kümühuri wa küserü

tsotho. Azhütsa thuoüji jüma tü deobado azhie arülo apokhuwa-a anyiri 3000 mari kükhiemuori baptaiz küsa vünüh nojaa nü ma sietseri külole (küürori 2:38-41) thi mari kümühu vü chieküzhike pewhuo (Küürori 2:47)

Jüma rülo nüh kürü nosü küju mavi nyiekünyi kümüjie tetsethuo tü khristanyura ave thuoüji Vüwa Jisu khieluothso vünüh sü taji e kükhiemuori rhesa kütsü hiri müshe küüpe whuo nti küsa kenüh deoba rülo hala Saküüwuowa zhü chie, ghaluo, thi küzhütsa vünüh nazi na küsa renü satse whuove. Hama kükhu vü zhütsazhü vünüh rhü küsari kümühie ti chieno lu.

Küzhütsa vünüh künazi

“Jükenü khinyi Jihova krü lu thi no luoveri thse nü ma zhu küroluo; no pari nüh rügu nato küpawuovü thi Ejipt vü tsothe zhu küroküruri jamüluo. Thinü Jihova zhu küroluo” (Joshua 24:14)

“Jihova rüzhe krüluo, küzhütsa nyitsa vünüh nori luove ave vi ma zhu küroluo. Ma nüh no kerinüh zanyo küzakelenga küji satsüthuo nü müshe nonoluo” (Samuel powa 12:24)

“Thitü küzhütsa vünüh kükhuhrüri thuoüji sietse vünüh thi zhütsa vünüh Pawa kükhurü tsotho tsethuo, thi khinyi nga ru pevethuo; küpakenünyunü jüüta kükhurü Pawa tü phakütse kenü. Saküüwuowa tü sietse, thi ma kükhurüri thuoüji sietse thi küzhütsa vünüh mükhurüji mümhie” (Johan 4:23,24)

“Thi nori nüh momowa nga satü, azhü vünüh nga, nyutü küüro vünüh nga, zanyo ave nga Vüwa Jisu nyo vünüh saluo, Jisu vünüh Saküüwuo Pawa kümüna tsü lu” (Kolosiri 3:17).

Hala Bible vünüh küngura apo küche thuoüji ave zarike kümüjie, küsü nüh küsü sie katove. Rületh küche ave küzhütsa vi khe. Hamari tü küzhütsa vünüh kükhurü awuleth müsaji mükümühie

ngura. Hiri jūmari mūsaji mūmhie, hamari Sakūūwuowa nūh azhū kūtsūri wiethuo.

Amüzūwa nga azhū hama kūza sa. Hiri mo mowa satū kūzhūtsa vūnūh (kūkhurū thse nie nū) azhū vūnūh satū (kūsosie) Jisu anyo vūnūh mūsaji mūmhie. Mazhūnyo Ma kūkhra vūnūh.

Mūkütüküzü, hiri kūkhurū sanū ma kūtsū vū ma kūkhra mūnyie ta thuoūji kūkhurū jūma zhūtsa nyu. Kūkhurū lehwa thuoūji “no luove vi” nyutū “aluove kūthse” nyutū “arūzhe vūnūh” kūkhurū mūsa thuoūji kūkhratsawa Sakūūwuowa vū mūtsūrawie. Jūma tū Ma kūriesa kūsū samūna thitū kūphrate, “Oh, kūzakele nga lorūve lo” (Malaki 1:13).

Vūwa kūmūsheshie

Century apokhu kūmūhu kūsate vū, sehnyiri mari deobado rūlo apokhuwa serū taji alohse zokhuo tsa (Kūūrori 20:7; 2:42). Jūma viñū Vūwa kūmūsheshie sa, Jisu

nūh e kerī nūh mowa satsū lo kūmūshele sa.

Azhūnyo hamari kenūh Paul nūh Korinthiari vū kūthokūtsū, “Kūpakenūnyunū hi nūh Vūwa vūnūh kūngurawa nori vū kūjokūtsamūthuo. Jūmatū Vūwa Jisu zhutsakūmū rūza vū ma nūh lohse vi, thi ma nūh Sakūūwuowa siake nū zokhuo taji, “Hamatū nori kenū kūtsūwa e satsa wiethuo. Hi mūshetse nakūsa kenū nori hama satse lu, “ti kūza. Jūtisa nū lohsewa tsakūmūsevū jūkūmūjie ma nūh awhuowa nga vi nū, “awhuo hamatū e zūh vūnūh zhūhthuo kūtsū kūrūthewa wiethuo. Nori hi mūshe pewhuo nakūsa kenū awhuo hama zhuzhuti sa lu ti kūza. Kūpakenūnyunū nori nūh lohse hama kūtsa kūrūzhu, thi awhuo hama kūzhu kūrūzhu Vūwa mūjie kūru kūju nū ma kūsūwa nyuri vū kūzakūthsūla nakūve kenū” (Korinthiari powa 11:23-26).

Mūtsejuzhi mūkūthse lohse hama nūh hiri kūkhiemuori kenūh kheluotheso vūnūh kūzekewa hiri kūūlolewa

müshe pewhuo naküsa kenüh küvi sa. Rheli juh hama nüh hiri kenüh azüh, küüthü mütho sataji küvi sa sati. Nyuah rülo (Küürori 20:7; Korinthiari powa 11:23-33) hiri kürü ma table mükeshé taji Jisu nüh ru kürhesa kümüshele sa.

Kütsü

“Küpakenünyunü Vüwa Jisu Khrista küümüze nori nüh thsüküve kümüjie ma tü nyirhie, thitü nori kenüh ma tü mükhuomü, jümatü ma kümükhuo vünüh nori küünyirhie naküsa kenüh.” (Korinthiari künyiwa 8:9).

Saküüwuowa thuoüji “lozhe nü kütsüri vü” kümüze ve (Korinthiari künyiwa 9:7), thi Saküüwuowa nüh hiri vü kütsia tsü küsa hiri Khristanyuri ma vü kümüna kütsüle leh tsotho kümühie küsü. Paul nüh azhü kütsü, kümühuri nori jüasekhe rülo pokhuwa kürüzhu mari künyirhie kungurawa tsüluo üta küza (Korinthiari powa 16:1,2)

Apostelri küsosit vü pekümüshuke

Pentekost rülo vü nyi nyieküche baptaiz küsa vü, mari ma kükhiemuori nojakümü thsü, thitü mari kajipe kürüthe zhü küsositewa müthsüji mükümühie teru. Thi jükenü apostelri mari Rüzhe Kümütsewa vünüh mowa mari vü küüngu save nü jümaré vi sosie. (Küürori 2:42). Mari apo nüh phrate nyutü, rhüwie nga, jümaré Vüwa vü nüh sakekütsü khewie, mazhüri ave azhütsa, Saküüwuowa azhü (Thessalonianiari powa 2:13). Bereanri kümüjie hiri tsotho ve vü Zhütsazhü müphahji mümhie (Küürori 17:11), hiri Küzhütsawa sosieve ta küsa müthsütoji mümhie. Hiri Saküüwuowa azhü müchie whuo ji mümhie, jüüta thuoüji hiri rüzhelehwuo vü khruora nave (Pitor powa 2:2).

Kükhuo

Paul nüh küüza hiri “mükhuotuo tü khuo pewhuo”

tita (Thessalonianiari powa 5:17). Khristanyu kūsūsū Jisu vūnūh aPawa vū rūlo ave siemūtu kūwhuoleh (jūmpa mūkūnyu jūasekhe rūlo apowa kūrūzhu mūhu na); Sakūūwuowa tū e kūmūsheri vū thi e luoveri vū mūkūpewhuoji mūmhie. Ma kūjikūngo kenūh hiri Ma kūmūna tsūve thi Ma nūh hiri kūlole kūsū kenūh, kūzakele nga Ma nūh hiri kūmūze lo, Ma zhū vūnūh thsūra. Hiri nga Ma vū siekesiekhri nū khuo mūhieve, thitū jūmari amūwie kūji rūgi nūh kūsa vūhnyu.(Jems 4:3).

“Zanyo kūsūnga mūshe nū kūsaza mūsatumū, thitū zanyo ave vūnga kūkhuo sa thi zhiekehiekhri nū Vūwa kūmūna tsū luo, nori nūh kūkhuori tū Sakūūwuowa kūūthsū luo. Thi Sakūūwuowa kūrūnyiwa kūthsū ave vū kūpehwa nūh Khrista Jisu vūnūh nori luove thi mūshe siekūpehwa sa luo.” (Filipiri 4:6,7).

Azahkūsa

Khristanyuri kūsū nūh kūsū vū mūkūzaluojū mūmhie. “riahi thi riazhū thi sietse zahri sa nū nori luove lovū nūh Sakūūwuowa kūmūna tsū luo” (Kolosiri 3:16)

Zhūtsazhū kūrūthewa nūh hiri zahsa Sakūūwuowa vū kūsū kūkhra tsū thi kūsū nū kūsū kenūh riahi kūsū kūkhra tsū. Jūla kūkhu tsokrūri vi nū riahi ūta nū kūza samūve. Jisu nūh hiri vū mowa sa ūta nūh jūmari kūsaleh (Kolosiri 3:17). Ma nyutū ma sehnyiri azahkūsa tsokrū vi nū sa ta kūsa rhūke mūsa.

Jeroboam kūkhiemuo kūsa

Jeroboam ta kūji nyi kūsū nūh Sakūūwuowa nūh kūnazi wuleh kūūzawa khaphrūmū (Kajiri powa 12:25-33) ma kūmūshe hama kenūh nyiri kūkhiemuo kūūsa “kūkhiemuo kūji kūsū” (Kajiri kūnyiwa 17:21). Ma vūnūh athsoshi kūsū hiri kūngura

Saküüwuowa nazi naküsa vü manüh küza müküsawa zanyo kúsunga hiri mpa kúthsephruo wuhle münyie lu, nyutü jümarí zhie vünüh nyiri mpa kúvzhule nga münyie. Saküüwuowa nüh hiri vü mowa sa üta lo ma nüh zhükütsüwa mpa sa münazi ji mümhie.

Saküüwuowa nü tсорhe mülo

“Rügi vünüh Saküüwuowa rüküshu tü Vüwa kümüshe vünüh mükürhori vü thi khuke kümüsüri vü kútsamüthuo, thi mari mükümühie kenüh kúzhütsawa khetemüthuo; küpakenünyunü Saküüwuowa nüh mari vü kútsa kümüthuo kenüh ma zhükuri tü sakümüsie nü mari kúthsümüthuo.

“Thi azhih kúsakhu vünüh nosü küju ma khuke jümatü ma kúkhra thi kúsuokürho kúkhra müthsü nüh sa ru, thitü ma nüh saküsari vünüh ngukümütserathuo; jükenü mari tü mükülehnoküja münyie lu.

“Küpakenünyunü mari nüh Saküüwuowa thsüwieketünga ma müsieke, nyutü kümüna vi ma mütsü, thi mari nüh zanyo kümüshewa tü mame münyiewiethuo nü samü, thi mari kümüshewa tü sa kütsozomüthuo.

“Mari tü zanyoküthsüri ta müshe ve, thitü mari tü zhemüthuo, thi Saküüwuowa kútholathovüh müküprikürawa vi nü nyiri, nyutü amüwa, thi azhih vü rüvü nü kütse kúprikürari müzhimüthuo.

“Jükenü Saküüwuowa nüh mari vi luove kümüngu mükümütse vü thsemüthuo, jütisa nü mari mpa mari azhie vü mari satsa mükürüpa müküzükrü vü thsemüthuo. Küpakenünyunü mari nüh Saküüwuowa kúzhütsawa vi aküriewa samüthuo, thi saküüjewa mükhuhrü nüh saküjeküsari khurü, thi jümarí povü satekütse kenü, thitü ma thuoüji kúsuokürho müsiakeji mükümühiewa wiethuo: Amen”
(Romri 1:18-25) †

Küchie 7 Küünari

Ape rütso küveri vü thse luu.

1. Jüasekhe rülo _____, _____ rülo khristanyuri serü nü zanyo thse mari Saküüwuowa vü _____ sa.
2. Alohsewa Jisu _____ mütho jüma khieluothso vünüh zokhuokümüwa: awhuo (rhelivi ajuh) wa ma _____ mütho vi.
3. Paul nüh Khristanyuri vü küüza zanyo vi _____ rülo _____ hiri _____ saküve kenü.
4. Apostelri _____ kümütse Rüzhe vünüh phrate.
5. Hiri kümütsepha _____, _____ thi hiri nüh kūsosie zhüri tü _____ ta müthsütoke ji mümhie.
6. Khristanyuri _____ khuowhuo ta sosie. Hiri zhiekezhiekhri kükhuowa e _____ kenüh kūsawa nyu.
7. Khristanyuri _____ thi _____ thi _____ zah vünüh kūsü nüh kūsü vü jüleluo luu.
8. Kajiwa manyo _____ nüh Saküüwuowa nüh küüza zhüwa khaphrü nü künazi sa. Jüma rügi nüh akuohwa lüvü _____ küji samü. Nyi kūsünga _____ Wuleh münjie luu.

Zhütsa nyutü kürie ta küsa thsoshi sake lu.

1. _____ Hiri nyiküsü nü Saküüwuowa künazi ra peküve kenüh wa taji kümühu zhe vünüh müserüketünga azhü münyie.
2. _____ Künazi küsa vü küzhütsa müthsenieketünga nüh, aluove thse thuoüji jümpa nüh juthuo.
3. _____ Lohse küzokhuo "Hama Vüwa Kümüsheshie küza ve.
4. _____ Khristanyuri asa küsa vü küsükeri Vüwa kümüsheshie küvileh.
5. _____ Saküüwuowa ma tsatori lozhe taji kütsüküsuo küsa mütsotü wie.
6. _____ Saküüwuowa zhü chie küüsseh vünüh hiri rüzheleh wuovü khruora ve.
7. _____ Saküüwuowa thuoüji hiri zhiekezhiekhri kükhuo müküna ngü.
8. _____ Zhütsazhü kürüthewa vü hiri küriahi zah tsokrü sanie nü riahi üta küza müsa.
9. _____ Khristanyuri, mari mowa sosie nyutü sakümüte pena lo kükhra müviketünga azhümünyie.

PHAHKÜVERI

Bible Küchie Losori

Küchie Tüze

KHRISTA VÜNÜH KÜRHO KÜRÜTHE

Khristanyu nyi küsü taküsa zhünyo thuoüji Jisu baptism küsa vünüh ma kükhiemuo chowukümü (Luovekükhaphrü) thi küsü vünüh rhosüräle taji kürho kürüthe vünüh kütse (Romri 6:4); ma “wuokürüthe” müthuo (Johan 3:5). Hiri kükhiemuo nüh sümü; hiri hama müzhetsawa nta thuoüji kükhiemuo wuovü sütsawiemüthuo, thitü Vüwa Jisu Khrista vünüh hiri Saküüwuowa vü nyikürho sara (Romri 6:11). Hiri kükhiemuo azhümünyie thuo ti müsheve lo?

“Jükenü nori aküsü satsari tü kükhiemuo nüh takrü müküüsatümü thi no tü jümarikümüngu vü müküütsetümü. Nori satsa rühle küsü nga vi nü khuke kümüsü tsokrü kümüjie

küsa kükhiemuo vü müthsetümü, thitü nori satsari tü Saküüwuowa vü tsü nü aküsü vünüh akürho vü teküruri kümüjie sa lu. Thi no satsari tü künyitsa tsokrü kümüjie sa nü Saküüwuowa tsü lu” (Romri 6:12,13)

Hiri “Khrista sie zeke” müthuo (Galatiari 2:20). Hiri nyi kürüwi kükhiemuowa küüsü müthuo; hiri kürho kürüthewa tü kürüwiwa nyieh vünüh müküpaji mümhie. Hala hiri hozake kükhaphrüleh peve. Hiri mümüthaji mümhie – kúpakenünyunü Saküüwuowa tü mütsemüthamü (Pitor powa 1:14-16). Saküüwuowa nüh hiri küji thuoüji mükümütse kenü jimüve thitü mütsemütha ta küjiwie (Thessalonitari powa 4:7)

Küpakenünyunü hiri nüh luovekükhaphrüra kenü, Saküüwuowa nüh e kükhiemuori phrühja tsü, hiri baptaiz küsa rülo nüh (Küürori 22:16). Hiri vi nü Khrista satsa vü chieküzhike tsü kümühu (Küürori 2:47). Saküüwuowa nüh azhükütsü, hiri kütsotü vü thi azhüküüna vü pe thuoüji, e kükhiemuori noküja ra (Küürori 2:38)thi küsuokürho hiri tsüna ta (Ebriri 5:9). Hiri ma zhükütsüri tsotü ve (Kolosiri 2:12).

Jükenü kükümüzeri, azhü hamari phra hiri tsü küsa kenü hiri satsa thi hiri sietse sakümünehkümüri phrühmü luo, thi Saküüwuowa kükrü vünüh sakümütse jumü luo (Korinthiari Künüywa 7:1)

Paul nüh Khristanyuri kürho hama tü nyiküsü nü athsü kümüzhiluo vimüjie nü küza (Kolosiri 3:1-17)

Azhu küürori nyiküsü nüh anyihsho ma zhu vü küüro sa kütsuotu. Ma ke ave kürhüküwu kheh, thi masatsa nga arüshinü müküüzara shu (kükhiemuo nü jü kühse e rüzheleh wovü sakümünemü). Azhe vü ru ju thuoüji

ma thsümünyi mükümütsewa tü vizhumü nü ma satsa vü arüshi thi mükümütse peküveri thi ma thsümünyi mükümütseri ave sapu vi taji ajuh küzü thi rüshü kümütsemü nü athsümünyi kümütseri vüle ve. Hiri e kükhiemuori vünüh luove khaphrü thi baptaiz sa thuoüji, e thsümünyi kürüwiri vi jamüthuo thi jüse Khrista azüh nüh phrühmüthuo.

Hiri tü athsümünyi mükümütseri thi arüshi kapoh kümüri vike vüle hü nave lo? Jüüta nyuthuo. Hiri kürüthe vüngüve, künyitsa kümütse athsüri vüngüve. Hiri Saküüwuowa nüh sa küsa kümütse ju kürho nyi müngüve (Pitor powa 2:9). Paul nüh vi kümüjie rületh hamari vünüh ngurana.

“Jükenü nori tü Khrista sie rholemüthuoüji Saküüwuowa azhie wovü pehkümüwa Khrista nüh pehküve rügi zhiri pha luo. Nori müsheri tü azhih zanyori vü müthse tü rügi vü küpeh zanyori vüthse luo. Küpakenünyunü nori tü sümü nü nori kürho tü Jisu sie Saküüwuowa vü kühthi savethuo (Kolosiri 3:1-3).

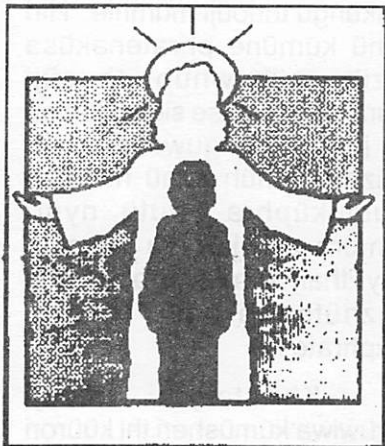
Hiri kümüşewie nga mükhaphrüji mümhie (Korinthiari künyiwa 10:5). Azhieh vü rhokütse anyieh vünga (rüzheleh) wuovü küüzhi mümüshe thuoüji mümhie. Hiri kükhiemuo vü sietetu na küsa arori ave küsü vü thse mümüthuoüji mümhie “müsarüla küsa mükümütse, müküüzhike, kümüsü kümüngu thi kükuoiti, jümatü atsorhe kükhurüh” (Kolosiri 3:5).

Jüsenga Paul nüh mükümütse thsümünyi vi küja zhü küüza üta, hiri vi müjaji mümhie.

“Thitü nori tü khinyi thuoüji rüküshu, zhühkha, nyuri vü müküle küsa, nyuri phraküümüsü, thi nori apovünüh azhümükümütse küphra ave jamü luo. Akürho kürüwiwa thi jüma küürori jakümü küngükümüjie nori küsü nüh küsü vü azhümürietümü. Thi nori tü kürho kürüthewa vivümüthuo, jümatü ma saküüjewa müshe zanyo küthsü vünüh sakürüthe-müthuo (Kolosiri 3:8-10).

Rüleh 5 vünüh küüza thuoüji asazüh kümüngu kenü

küza, Rüleh 8-10 küju thuoüji azhü küphrate müke vi küza. Hiri Khristanyuri nyiküsü ta satekürü vü e kürhori khaphrüra save. Hiri zanyo kümüshe avenga Kükha-phrüleve. Kürhowa tü küwie vü

küsuokürho kenüh notewave, nosü nosü kürho khuke kümüjie küsawa nyu. Hamari ave thuoüji Jisu thi Ma kümühu (church) vü ni müküperü thuoüji mükümühie thsüra. Hiri nüh küthsü Jisu azhieh vü shele ru nü ma nyiri ru sienave (khinyi rhoküveri nyutü sükümüringa) thi mari thajuwu vü siewa rhona. Jisu thuoüji e kürhori (Kolosiri 3:4). Ma shele mükürü küju (Thessaloniani

künyiwa 1:7-9), hiri Ma müshewhuomüla thuoüji mümhie.

E khukeri tü khana vü hiri nüñ kükhiemuo vü peküruwa vünüh rhomüküpa thuoüji mümhie. Hiri arüküshu khete nü kümühie vünüh müküngu thuoüji mümhie. Hiri azhü kümüne phratenaküsa rüzih müpewhuo thuoüji mümhie, kümütse sietse küperi vü jümari kunguwa nyu. E müzhiri vünüh azhü müküzü mumuküphra nyutü nyuri kümüra zhü küphra vühnyu. Anyi thari kümüshe peve nüñ Küzhütsawa nü akürie müphrate ra.

Khristaryuri thuoüji kürüwiwa kümüsheri thi küürori jamtaji nü kürüthewa Saküüwuowa nüñ külowa vike müvüji mümhie.

“Jükenü Saküüwuowa nüñ rükaküsari kümüjie mütse, thi kümüze, küsü nüñ küsü noküümüze, mükürhieza, saküürünyie, kürünyie thi küüzhike vikevü luo. Küsü nüñ küsü vü küüzhikeluo peh, Vüwa nüñ nori müküle noküja kümüjie, mükütüküzü nyi wuori nori vü küüjakünya pehwieketünga küsü nüñ küsü

müküle nojaluo luo. Pehkhwieketünga kümüzewa vikevü luo, jümatü zanyo ave khem ta küsü sa nü sajutsüra küve kenü. Thi Khrista luove kürünyiwa nüñ nori luove takrü sa peh luo, nori satsa küsü vü küüpeh naküsa kenü nori jiküsa tsawie. Thi Saküüwuowa kümüna hozake tsüpehwhuo luo” (Kolosiri 3:12-15)

Nyiküsü nü ma mpa khaphrünaküsa müürüzh. Küküoti vünüh khaphrüle taji saküürünyie vü kütse; arüküshu vünüh khaphrüle taji saküürünyie luovekürünyie vü mütseji mükümühie, küüzhike petsawie taji küsü nüñ küsü müküle noküja. Avo müwiekümüka vünüh kümüze vü khaphrüle mütseji mükümühie müsakheji mümhie. Khristanyuri ti küji thuoüji anyi kürüthe sakürhole-Saküüwuowa vü mpa siekümühie küsara nyunü anyi küpari vünga sie mülozheji mümhie. Hiri Khrista kütse vünü müsaji mümhie (Romri 8:29). Hiri künyitsa kürho kenüh külorü ruwienga ma nüñ hiri vü rhoküütsawa mümüzheji mümhie (Pitor powa 2:21-24).

Rhoküürüthele rügi nü azhíhwa nyiri sakürüthele rave. Azhünyo thuoüji hiri vüvüh vüpa kúrho khuke nyiri nyieh vünüh kúümüpha sara thi kúüzhike, azhüzhü nü kúrho sakütsa rave (Kolosiri 3:18-21); Efesari 5:22,23). Hiri azhíh vü rhoküve akuohwa nyieh vünüh mühiera (Pitor powa 2:13-17). Hiri Khristanyu küsa vünüh asiepekümühietsawa sarave thi nyiri kúsosiewa sa rave (Kolosiri 3:22; 4:1).

Khristanyuri nyiküsü küsa hamatü kúzakelenga kúsieke vüra lo Jüma azhíhwa nyieh vünüh anyi kúrúthe sa nü mari kúkato vü sierhora. Hama ave zhie nü kútsia kújitsawa wiethuo. Saküüwuowa tsatori sa taji küwie vü kütse tü satan kúsü nü kütsozo vü kütse nyieh vünüh kütse jisheve.

“Jükenü nyi kúsü nü Khrista vü pehmüthuoüji ma nü kúrho kúrúthe thuo; kúrúwiwa tewathuo, thi halia, kúrúthewa terúthuo” (Korinthiari künyiwa 5:17)

Khetekürhori

Nori kükhiemuo nojanaküsa kenüh mükütüküzü Khrista vünüh baptaiz sathuoüji

no tü kútsia khielota nguthuo thi jümpa künyu nompá no khetekürhora nyutü küüro küsa nga hozake sarathuo. Apokhuwa thuoüji no kúrho vü Saküüwuowa nü apokhu küsa ra (Luk 14:26-33; Mathi 22:37-39). Künyiwa thuoüji “nori kúülole kenü krü thi kúkhe nü küro luo” (Filipiri 2:12).

Jüse “no^{JA} mpa^{II} no kúümüze kümüjie no zhephrüri kümüze luo” (Mathi 22:37). No kümühu vü no furi kenüh khetekürho vü peh luo. Jümpa künyu Khristanyu müjie kúsari vünga kúkhetera vü peh luo. Afuri ave vü kúsü nü kúsü vü Khrista nü hiri kúümüze kümüjie kümüzeluo luo (Johan 13:35,35; Johan powa 4:7,8). Kúsü nü kúsü kúükraluo zhü kúpapa vünüh kúzake sa kheve, hakümüjie kúsari, kúsosie vü, kúthokütsü vü, luovéšaküüji vü thi kúsü nü kúsü kenüh küüro küsa vü (Efesari 5:19; Ebriiri 3:13; Galatiari 5:13, thi kúpapa vünga hozake pehve.

Khristanyu künyuri kenüh mokümüjie kúsaleh lo? Hiri mo kúthse vünüh mari sie kúrholeh lo?

“Tsotho vithsü nü mükütsotüri vü nori müke mühie

luo. Nori nüh azhüküphra vü tsotho ave kümüze peh thi küuna kümühie vünüh phra luo, thi nyiri ave vü kümühie ti lüle kütsüra thsü luo” (Kolosiri 4:5,6).

Paul nüh ma mpa ma zhüku phrate taji zhülekümühiewa povü kenüh ma tü nyiri ave shewi nga vü (Romri 1:14); Nonga Khristanyuri nyi kūsü thuoüji jüküthse vünüh küro tseji kümühiesawa sa rana. Hiri mükütsotüri azavü rhokütse vü nyi kūsüsü Vüwa nüh nyijünyito nü Khrista mükütsotüri vü sie nü küchütsüna ta mümüsheji mümhie. Thi e kührori vü Ma povü küzhütsa vünüh vi müküthsüji mümhie.

Mükütüküzü nori nüh zhülekümühiewa zhü müjie küna nüh tselaji küsuokürho no nokümüsü vü no mpa nüh mülia müna küsa kenüh no a zhü zhüshe luo thitü Saküüwuowa thuoüji no nga küsuokürho pevü kührho ngüve (Romri 6:23).

Khrista kümühu vü sie serü luo thi no kükhiemuori nojanaküsa kenüh baptaiz küüsa üti khuo luo (Küürori 2:38). Jüüta thuoüji nonga

kümühu ni taji Khrista kūsü vü nipeh taji Bible zhü müzhe tsethuo. Nori nüh kütsotü vü khruo kütse üta thi Khristanyura kūsawa nimüzhe nü tse thuoüji Saküüwuowa nüh nori lüvü kütsia küshoke tsüna.

Khristanyura Kührömüke

“Vüwa vünüh lozhe pehwuo luo, hi nüh küzalehü nanü nori lozhe luo. Nori luove kūsuo nyiri avenüh küküthsü luo. Vüwa shenyimüthuo. Zanyo kūsünga müshe nü kütsaza müsätümü, thitü zanyo ave vünga kükhuo sa thi zhiekehrhiekhri nü Vüwa kümüna tsü luo, nori nüh kükhuori tü Saküüwuowa küküthsü luo. Thi Saküüwuowa kührünyüwa küküthsü ave vü küpehwa nüh Khrista Jisu vünüh nori luove thi müshe sieküpehwa sa luo. Efüri, hi nüh küüzakhenguü thuoüji, mowa nü zhütsave nüh, mowa nü mütseve nüh kümühie thi küsiake kütse pehve üji kümühieti jüri müshe luo. Nori hi vü nüh mowa thsüra, vira, künara thi ngura sa luo; thi Saküüwuowa kührünyüwa nüh nori sietse nave” (Filipiri 4:4-9).

Küchie 8 Künari

Ape rütso küveri kümüşo vünüh rüle thse luo

1. Nyi kūsü nüh Khristanyu sawienga, jüla ma _____ müchara thuoüji kükho peve. Hiri mümüşe thuoüji mümhie, hiri kükhiemuo _____ thi Saküüwuowa vü _____.
2. Khristanyu küsa thuoüji athsü _____ foja münü _____ vike küvü wiethuo.
3. Khristanyuri kuumüze thuoüji _____ vünüh thi kümüzena _____ kūsawa nyu.
4. Hiri Khristanyu sateru thuoüji hiri tü _____ e kürhori vü.
5. Apo _____ küpehwanyu sietse _____ künyuri thuoüji.
6. _____ Khaphrü luove kürünyi vü müthseji mümhie.
7. Hiri Khrista kütse vünüh _____.
8. Hiri vü küüza, hiri mpa hiri küülole _____ jüma _____ thi kükhe luo.
9. Saküüwuowa _____ müpehwuoji mümhie, thi hiri mpa hiri kuumüze kümüjie e zhephrüri _____ luo.

Zhütsa nyutü kürie ta küsa rhü luu

1. _____ Hiri mümütseji mümühie küpakenünyunü Saküüwuowa tü mütsemü thi hiringa kümütseri ta jina.
2. _____ Saküüwuowa nüzhü kütsü ma kütsotüri thi ma zhü küünari nü küsuokürho pe vü kürho na.
3. _____ Müsarülaküsa nyutü mükümütse küüro kükhiemuori ja mümüji mümhie.
4. _____ Khristanyuri küsükeri nü azhürie thi arüshu ti küsaleh.
5. _____ Khristanyuri nyi küsü tü ma kümüshe, ma kürho, ma zhü küphra thi ma khuke khaphrühale küsaleh.
6. _____ Jisu rülo küsü sheleru nü Ma nyiri thajuwu vü sietewa na.
7. _____ Khristanyu ta thuoüji vüvühri, vüpari, küürori thi akuohsakürhori nyieh vünüh kümühie leh.
8. _____ Khristanyuri, Khristanyukünyuri atü vü khetekürho küsaleh nyu.